

Rikksentorjuntakatsaus 2016

Rikksentorjunnan tärkeys maahanmuuttotilanteen
tuomien haasteiden ratkaisussa

Rikksentorjuntakatsaus 2016

Rikksentorjunnan tärkeys maahanmuuttotilanteen
tuomien haasteiden ratkaisussa

ISSN 1798-7067 verkkojulkaisu

ISBN 978-952-259-555-3 verkkojulkaisu

Helsinki 2017

KUVAILEHTI

Julkaisija	Oikeusministeriö Kriminaalipoliittinen osasto	Julkaisu-aika 19.1.2017
Tekijä(t)	Markus Alanko, Minna Piispa, Saija Sambou	
Julkaisun nimi	Rikoksentorjuntakatsaus 2016 Rikoksentorjunnan tärkeys maahanmuuttotilanteen tuomien haasteiden ratkaisussa	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Oikeusministeriön julkaisu 2/2017	
Julkaisun teema	Selvityksiä ja ohjeita	
Tiivistelmä	<p>Tämä rikoksentorjuntakatsaus keskittyy erityisesti syksyllä 2015 lisääntyneen maahanmuuton myötä syntyneisiin rikollisuus- ja turvallisuushaasteisiin. Katsauksessa painottuu rikoksentorjunnan näkökulma.</p> <p>Katsauksessa nostetaan esiin niitä maahanmuuttoon liittyvien rikollisuusongelmien piirteitä, joissa neuvosto näkee mahdollisuuksia nykyistä tehokkaampaan rikollisuuden ehkäisemiseen.</p> <p>Maahanmuutosta ja sen vaikutuksesta rikollisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen on laadittu viranomaisten ja tutkijoiden toimesta erilaisia katsauksia erityisesti vuoden 2015 syksyllä voimakkaasti kasvaneen maahanmuuton seurauksena. Tämän rikoksentorjuntakatsauksen tavoitteena on kuvata tiiviisti maahanmuuton ja sen synnyttämien haasteiden nykytilaa sekä arvioida tulevaa kehitystä sekä tarjota havaittuihin ongelmiin hyväksi havaittuja rikoksentorjuntakäytäntöjä sekä tehdä tutkimusaloitteita. Tässä katsauksessa hyödynnetään muita tuoreita kotimaisia ja jossain määrin myös ulkomaisia katsauksia ja tutkimuksia.</p>	
Asiasanat	turvallisuus, turvallisuus, turvallisuuden tunne, maahanmuutto, turvapaikanhakijat, rikoksentorjunta	
Asianumerot	OM 1/62/2015	
	ISSN (verkkopublication) 1798-7067	ISBN (verkkopublication) 978-952-259-555-3
	Sivumäärä 46	Kieli suomi URN-tunnus http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-555-3
Julkaisujen myynti/jakelu	www.oikeusministerio.fi , sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi , julkaisumyynti: julkaisumyynti.valtioneuvosto.fi	

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Justitieministeriet Kriminalpolitiska avdelningen		Utgivningsdatum 19.1.2017
Författare	Markus Alanko, Minna Piispa, Saija Sambou		
Publikationens namn	Översikt av brottsbekämpningsfrågor 2016 Vikten av brottsbekämpning när det gäller att möta de utmaningar som uppstått i och med invandringssituationen		
Publikationsseriens namn och nummer	Justitieministeriets publikation 2/2017		
Publikationens tema	Utredningar och anvisningar		
Referat	<p>I denna översikt ligger fokuset på den kraftiga ökningen i antalet asylsökande hösten 2015 och på vilket sätt detta fenomen har inverkat på brottsligheten och trygghetskänslan. Fenomenet behandlas främst ur brottsbekämpningssynvinkel.</p> <p>I översikten lyfter man fram sådana brottslighetsproblem i anslutning till invandring, som enligt rådet skulle kunna förebyggas mer effektivt.</p> <p>I synnerhet till följd av den kraftiga ökningen i antalet asylsökande under hösten 2015, har myndigheterna och forskarna gjort flera olika utredningar om invandring och dess inverkan på brottsligheten och trygghetskänslan. Syftet med denna översikt är att beskriva nuläget och utmaningarna i fråga om invandring, utvärdera den framtida utvecklingen och lägga fram förslag till god praxis för att åtgärda de problem som framkommit samt ta initiativ till forskningsprojekt. I översikten har man utnyttjat andra färska inhemska och även vissa internationella översikter och utredningar.</p>		
Nyckelord	Säkerhet, otrygghet, trygghetskänsla, invandring, asylsökande, brottsbekämpning		
Ärendenummer	OM 1/62/2015		
	ISSN (webbpublikation) 1798-7067		ISBN (webbpublikation) 978-952-259-555-3
	Sidantal 46	Språk finska	URN http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-555-3
Beställningar/ distribution	www.oikeusministerio.fi Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi , Beställningar: julkaisumyynti.valtioneuvosto.fi		

SISÄLLYS

JOHDANTO.....	8
1 Maahanmuuttajien ja ulkomaalaisten osuudet Suomessa.....	10
1.1 Kehityssuunnat Suomesta turvapaikkaa hakevien määrissä.....	11
1.2 Turvapaikanhakijoiden määrän vaikutus Suomessa asuvien ulkomaalaisten määrään.....	11
2 Ulkomaalaiset, maahanmuuttajat ja turvapaikanhakijat rikosten tekijöinä ja uhreina	13
2.1 Maahanmuuttajien ja ulkomaalaisten rikollisuuden kehitys viime vuosina	13
2.2 Maahanmuuttajat ja ulkomaalaiset rikoksen uhreina.....	15
3 Turvallisuus vastaanottokeskuksissa	17
3.1 Asukkaiden ja työntekijöiden turvallisuus vastaanottokeskuksissa	17
3.2 Ympäristön suhtautuminen vastaanottokeskuksiin.....	20
3.3 Turvatoimet vastaanottokeskuksissa.....	21
4 Rikksentorjuntaneuvoston tukemia hyväksi havaittuja käytäntöjä rikosten ehkäisemiksi.....	23
4.1 Tietoa Suomen viranomaisista ja oikeusjärjestelmästä	23
4.2 Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy.....	24
4.3 Maahanmuuttajatyttöjen kokema väkivalta.....	26
4.4 Nuorten syrjäytymisen, väkivallan ja radikalisoitumisen ehkäisy.....	27
4.5 Oman näkökulman tarkastelu ja avartaminen	28
5 Tutkimuksen rooli rikksentorjunnan kehittämisessä	30
5.1 Tutkimuksen koostaminen ja tutkimusinfrastruktuurin kehittäminen.....	30
5.2 Sisällöllisiä tutkimusaloitteita	31
6 Lopuksi.....	32
LÄHTEET	35
LIITTEET	36
LIITE 1: Turvapaikkahakemuksen prosessi.....	36
LIITE 2: Turvapaikanhakija rikoksesta epäiltynä 1.1.–30.9.2016.....	37
LIITE 3: Turvapaikanhakija asianomistajana rikoksissa 1.1.–30.9.2016.....	40
LIITE 4: Oikeusministeriön rahoittamat rikksentorjuntahankkeet, joissa kohderyhmänä olivat etniset vähemmistöt.....	42

JOHDANTO

Tämä rikosentorjuntakatsaus keskittyy erityisesti syksyllä 2015 lisääntyneen maahanmuuton myötä syntyneisiin rikollisuus- ja turvattomuushaasteisiin.

Rikosentorjuntaneuvosto on oikeusministeriön yhteydessä toimiva asiantuntija- ja yhteistyöelin, joka käsittelee rikollisuuden ehkäisyyn, rikoksista aiheutuvien haittojen vähentämiseen ja turvallisuuden edistämiseen liittyviä yleisiä kysymyksiä. Neuvostossa ovat edustettuina rikollisuuden ehkäisyn kannalta keskeisten ministeriöiden hallinnonalat, kunnallishallinto, yhdyskuntasuunnittelu, kriminologinen tutkimus, kauppa, vakuutustoiminta sekä eräät kansalaisjärjestöt.

Neuvoston tehtävistä on säädetty asetuksella. Yhtenä tehtävänä on antaa oikeusministeriölle määräajoin katsaus rikollisuusongelmista ja suosituksia niitä vähentäviksi toimiksi. Neuvosto on sisällyttänyt näitä tarkasteluja toimintakertomuksiinsa, toimintasuunnitelmiin ja ohjelmallisiin asiakirjoihin. Nyt katsaus annetaan toista kertaa erillisenä asiakirjana. Edellisen kerran se annettiin vuonna 2011.

Rikosentorjuntaneuvosto lähestyy maahanmuuttotilanteeseen liittyvää rikollisuutta ns. sosiaalisen rikosentorjunnan näkökulmasta. Siinä pyritään vaikuttamaan rikollisuuden taustalla oleviin sosiaalisiin ja taloudellisiin syihin sekä rikosentekijän motivaatioon syyllistyä rikokseen. Rikosten taustalla oleviin tekijöihin voidaan vaikuttaa mm. varhaisen puuttumisen toimintamalleilla, jolloin puututaan yksilön käyttäytymiseen mahdollisimman varhain, missä tahansa henkilön kehityksen siirtymisvaiheessa ja ohjataan henkilö suuntaan, joka ehkäisee tulevien rikoksien tekemistä.

Potentiaalsiin rikosentekijöihin voidaan vaikuttaa myös yhteisötyön keinoin. Riski tehdä rikos tai joutua rikoksen uhriksi on suurempi yhteisöissä, joissa on paljon syrjäytymistä tai yhteisöllisyyden tunne on heikko. Yhteisön rakenteelliset tekijät, kuten eriarvoistuminen, huonot elinolosuhteet, työttömyys ja matala koulutustaso vaikuttavat omalta osaltaan rikollisuuteen. Yhteisötyön avulla pyritään puuttumaan näihin rikoksia edistäviin rakenteellisiin tekijöihin mm. lisäämällä yhteenkuuluvuuden tunnetta ja parantamalla asuinalueiden hyvinvointia. Yhteisötyön kehittämisohjelmat, jotka keskittyvät vahvistamaan epämuodollisia verkostoja ja parantamaan yhdyskuntarakennetta, voivat luoda sosiaalista pääomaa, joka puolestaan voi tuottaa yhteisölle itselleen mahdollisuuksia osoittaa paikallisia ongelmia (Bennet 1998; Welsh & Hoshi 2006).

Tämän rikosentorjuntakatsauksen tavoitteena on kuvata tiiviisti maahanmuuttoa ja sen synnyttämiä haasteita, arvioida tulevaa kehitystä ja tarjota ongelmiin hyväksi havaittuja rikosentorjuntakäytäntöjä sekä tehdä tutkimusaloitteita. Katsauksessa painottuu rikosentorjunnan näkökulma. Katsauksessa nostetaan esiin niitä maahanmuuttoon liittyvien rikollisuusongelmien piirteitä, joissa neuvosto näkee mahdollisuuksia nykyistä tehokkaampaan rikollisuuden ehkäisemiseen. Keskeinen toimintasuunta on ns. arkirikollisuuden torjunta.

Viranomaiset ja tutkijat ovat laatineet useita katsauksia maahanmuutosta ja sen vaikutuksesta rikollisuuteen ja turvattomuuden tunteeseen vuoden 2015 syksyllä voimakkaasti kasvaneen maahanmuuton seurauksena. Tässä raportissa on hyödynnetty erityisesti Keskusrikospoliisin, Poliisiammattikorkeakoulun sekä Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin tuottamia tutkimuksia, julkaisuja ja muita aineistoja.

Katsauksen on kirjoittanut rikosentorjuntaneuvoston sihteeristö ja sen laatimista on tukenut rikosentorjuntaneuvoston tutkimusjaosto.

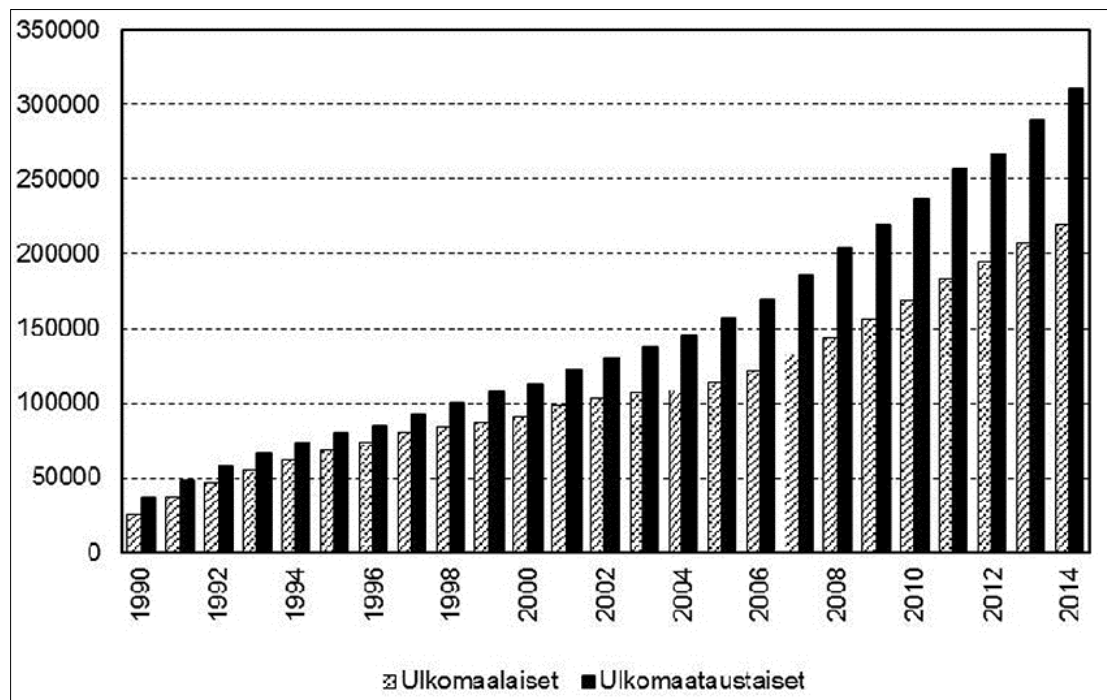
1 Maahanmuuttajien ja ulkomaalaisten osuudet Suomessa

Maahanmuuttajakäsitteellä ei ole lainsäädäntöön perustuvaa määritelmää. Tilastokeskus käyttää kolmea pääperustetta erotellessaan ryhmää kantasuomalaisista: kansalaisuutta, syntymämaata ja äidinkieltä, lisäksi henkilöllä tulee olla vakituinen asuinpaikka Suomessa. Henkilöt, jotka eivät ole kirjoilla täällä, määritellään ulkomaalaisiksi. Tähän ryhmään kuuluvat myös turvapaikanhakijat.

Suurin osa Suomen maahanmuuttajista on saapunut kulttuurisesti Suomelle suhteellisen läheisiltä alueilta ja moni heistä on Suomesta aikanaan muuttaneiden jälkeläisiä. Vuonna 2013 Suomessa asuneista ulkomailla syntyneistä 45 prosenttia oli kotoisin naapurimaistamme, kaksi kolmesta oli muuttanut joko Euroopasta tai Pohjois-Amerikasta (Niemi & Lehti 2016, 231).

Vuonna 2015 ulkomaan kansalaisten osuus Suomessa asuvasta väestöstä oli noin neljä prosenttia (230 000 henkilöä). Suomessa asuvien ulkomaan kansalaisten eli maahanmuuttajien määrä on kasvanut 2000-luvulla merkittävästi (kuvio 1).

Kuvio 1. Suomessa asuvat ulkomaan kansalaiset ja vieraskieliset henkilöt, 1990–2014 (Lähde: Niemi & Lehti 2016, 233).

1.1 Kehityssuunnat Suomesta turvapaikkaa hakevien määrissä

Turvapaikanhakijalla tarkoitetaan henkilöä, joka pyytää suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta kotimaassaan kokeman vainon vuoksi. Kansainväliset sopimukset velvoittavat Suomea ottamaan vastaan kansainvälistä suojelua tarvitsevat turvapaikanhakijat. Odottaessaan hakemuksensa käsittelyä¹ turvapaikanhakijat asuvat useimmiten vastaanottokeskuksessa, jossa he saavat välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon.

Kansainvälistä suojelua hakevien määrä kasvoi vuoden 2015 syksyllä Suomessa ennennäkemättömällä tavalla. Suomeen saapui vuoden 2015 aikana Maahanmuuttoviraston tilastojen mukaan 32 476 turvapaikanhakijaa, kun koko edellisvuonna hakijoita oli yhteensä 3 651. Valtaosa vuoden 2015 turvapaikanhakijoista saapui kesän jälkeen. Eniten turvapaikanhakijoita saapui Irakista (20 485 henkeä). Merkittäviä määriä saapui myös Afganistanista (5 214 henkeä) ja Somaliasta (1 981 henkeä). Vuodenvaihteen jälkeen tilanne on rauhoittunut muun muassa Suomen ja EU:n viranomaistoimien seurauksena. Heinäkuussa 2016 Suomen vastaanottojärjestelmän piirissä oli noin 25 000 turvapaikanhakijaa. Uusia turvapaikanhakijoita saapui vuoden 2016 aikana 5 657 (Maahanmuuttovirasto 2016). Suurimpien lähtömaiden² tilanteessa ei ole nähtävissä nopeita muutoksia ja myös uudet konfliktit ovat mahdollisia.

Laiton maahantulo Suomeen EU:n sisärajojen kautta on supistunut merkittävästi joulukuusta 2015 lähtien. Syynä tähän on se, että Ruotsin ja Tanskan otettua käyttöön sisärajatarkastukset siirtolaisten on ollut aiempaa vaikeampaa matkustaa Suomeen rekisteröitymättä kauttakulkumaissa. Myös Suomen houkuttelevuus on vähentynyt uusien turvapaikkakriteerien vuoksi. Sisärajatarkastusten myötä laajamittainen pakolaisten siirtyminen muiden Pohjoismaiden kautta kohti Suomea on epätodennäköinen.

Suomeen pyrkivillä on käytettävissä pääasiassa lentoreittejä. Lokakuusta 2015 helmikuun 2016 loppuun turvapaikanhakijoita saapui Suomeen myös pohjoisen itärajan kautta Venäjältä. Pääosa liikehdinnästä oli kauttakulkua Venäjän läpi. Ilmiö rajoittui itärajan pohjoisosaan. Mikäli rajanylitykset Välimeren reiteillä vaikeutuvat, kontrolli Keski-Euroopan maissa lisääntyy ja pääsy Pohjoismaihin hankaloituu, voi Venäjän reitin merkitys jälleen kasvaa. Reitin käyttö riippuu kuitenkin hyvin paljon Venäjän viranomaisten toiminnasta (Keskusrikospoliisi 2016a).

1.2 Turvapaikanhakijoiden määrän vaikutus Suomessa asuvien ulkomaalaisten määrään

Vuoden 2015 syksyn muuttovirta ei vielä vuoden 2016 alussa näkynyt väestötilastoissa, sillä pääosalle maahanmuuttajista ei ollut myönnetty oleskelulupaa ja he eivät siten kuuluneet maassa vakituisesti asuvaan väestöön. Maahanmuuttoviraston alkuarvio oli, että runsas kolmasosa syksyn 2015 turvapaikanhakijoista saisi oleskeluluvan. Sen myötä irakilaiset olisivat nousseet kolmanneksi suurimmaksi Suomessa asuvaksi ulkomaan kansalaisten ryhmäksi. Suurempia ryhmiä olisivat olleet edelleen

¹ Liitteessä 1 esitetään tiivis yleiskuvaus turvapaikkahakemusprosessista Suomessa

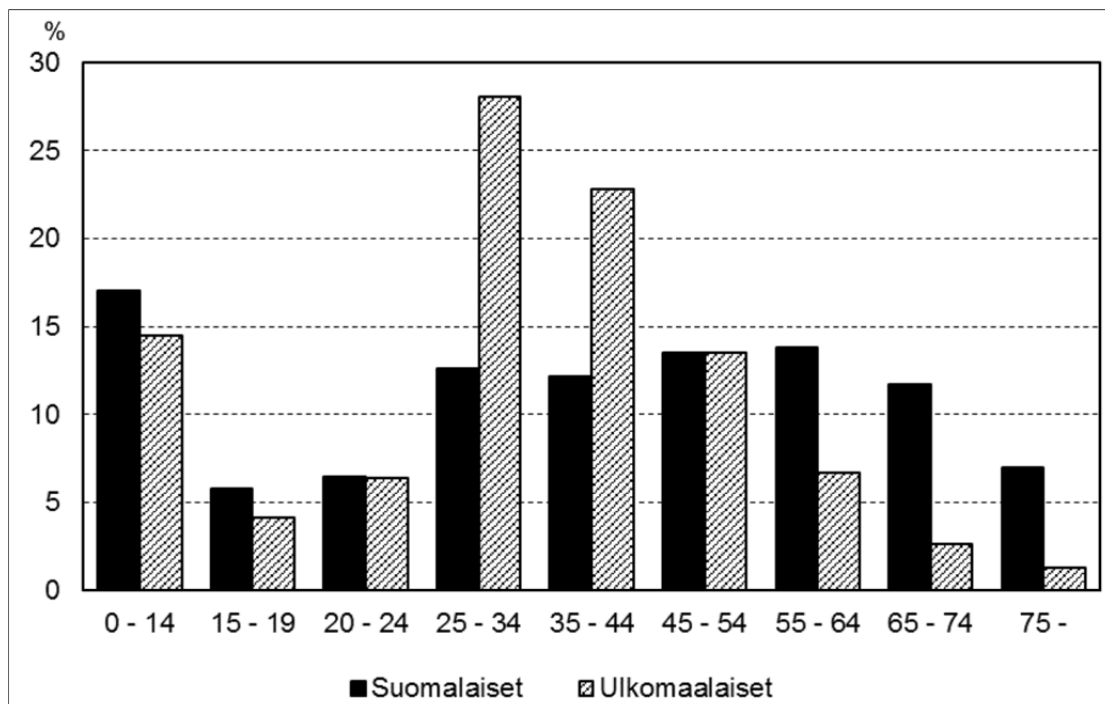
² Irak, Afganistan, Somalia

virolaiset ja venäläiset, kun taas Ruotsin kansalaiset olisivat jääneet selvästi näitä ryhmiä pienemmäksi (Niemi & Lehti 2016, 232). Tuo alkuarvio ei näytä toteutuvan, koska vuoden 2016 toukokuussa voimaan tullut lakimuutos poisti humanitaarisen suojelun ulkomaalaisista ja Maahanmuuttovirasto teki uuden Irak-päätöslinjauksen. Näiden vaikutus alkoi kesällä 2016 näkyä irakilaisille tehtyjen turvapaikkapäätösten jakaumassa, kun kielteisten päätösten osuus kasvoi merkittävästi. Esimerkiksi kesäkuussa 77 prosenttia irakilaisille tehdyistä päätöksistä oli kielteisiä (Maahanmuuttovirasto 2016).

Suomessa asuvien ulkomaan kansalaisten ikärakenne poikkeaa selvästi Suomen kansalaisten ikärakenteesta. Erityisesti tämä näkyy keski-ikäisissä, joissa 25–44-vuotiaiden maahanmuuttajien osuudet ovat noin kaksinkertaiset verrattuna suomalaisten vastaaviin väestöosuuksiin. Toisaalta myös maahanmuuttajaryhmien välillä on huomattavia eroja niin ikä- kuin sukupuolirakenteessakin. Erityisesti Afrikasta ja Lähi-idästä muuttaneet väestöryhmät ovat miesvaltaisia ja keski-ikänsä suhteellisen nuoria (Niemi & Lehti 2016, 234).

Tämä pätee myös Suomeen vuoden 2015 ja 2016 aikana saapuneisiin turvapaikanhakijoihin. Ikä- ja sukupuolirakenteet ovat rikollisuuden kannalta huomionarvoisia seikkoja, sillä valtaosa rikoksista epäillyistä on miehiä. Kaikista rikosepäilyistä 53 prosenttia kohdistui vuonna 2015 iältään 21–40-vuotiaisiin henkilöihin. Epäillyistä ulkomaan kansalaisista 66 prosenttia kuului tähän ikäryhmään, suomalaisista epäillyistä 52 prosenttia (Keskusrikospoliisi 2016b).

Kuvio 2. Suomessa asuvien miesten väestöosuus (%) eri ikäryhmissä kansalaisuuden mukaan vuonna 2015 (Lähde: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti).

2 Ulkomaalaiset, maahanmuuttajat ja turvapaikanhakijat rikosten tekijöinä ja uhreina

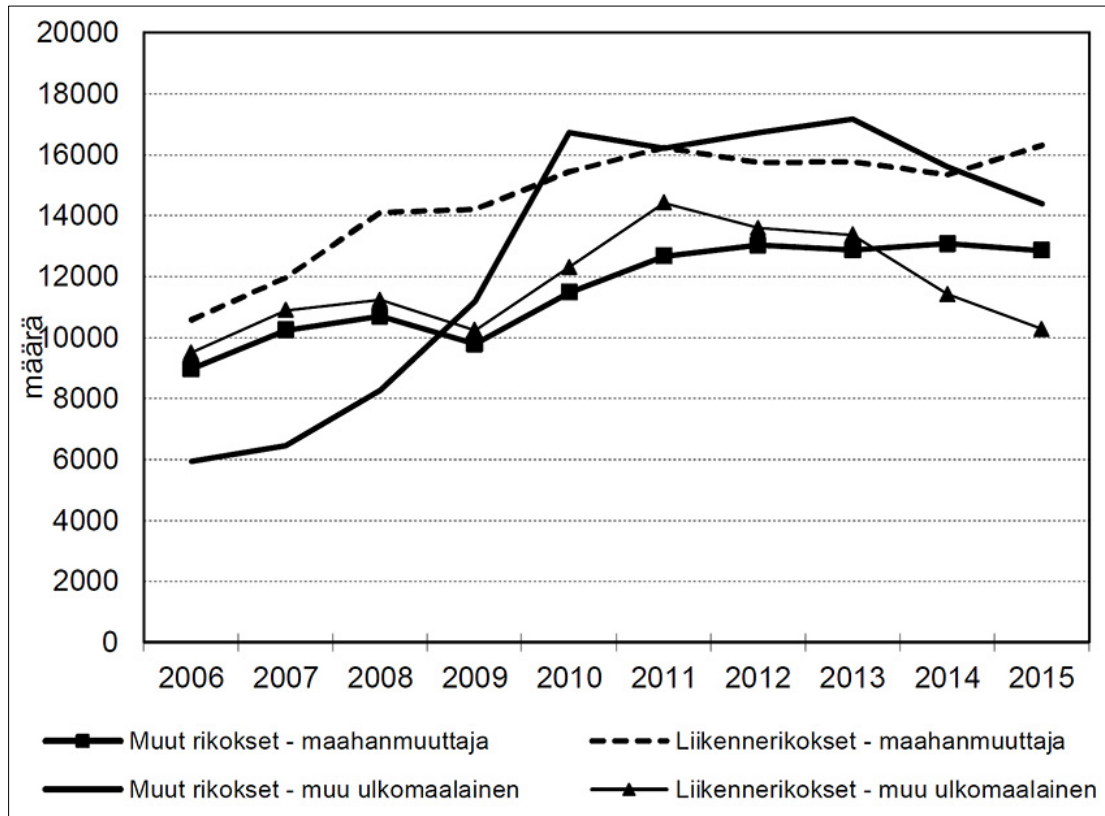
Rikoksantorjuntakatsauksen tämä osuus pohjautuu Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin tutkimuksiin sekä Keskusrikospoliisin tuottamiin rikollisuuskatsauksiin.

2.1 Maahanmuuttajien ja ulkomaalaisten rikollisuuden kehitys viime vuosina

Kuviossa 3 on eritelty maahanmuuttajien ja Suomessa tilapäisesti oleskelevien ulkomaalaisten poliisin tietoon tulleen rikollisuuden kehitys vuosina 2006–2015. Kuvioista voidaan havaita, että maahanmuuttajien tekemät rikokset lisääntyivät määrällisesti jaksolla 2006–2011, jonka jälkeen taso on pysynyt vakaana. Maassa tilapäisesti oleskelevien ulkomaalaisten rikosten määrä (muut kuin liikenne rikokset) lisääntyi selvästi jaksolla 2007–2010. Viime vuosina määrät ovat vähentyneet niin liikenne rikoksissa kuin muissakin rikoksissa. Kun Suomessa asuvien ulkomaalaisten tekemien rikosten määrä suhteutetaan ulkomaalaisten määrään havaitaan, että suhteellinen rikostaso on pysynyt varsin vakaana ja jopa laskenut viime vuosien aikana (kuvio 3). Ulkomaalaisten (sekä Suomessa asuvien että maassa tilapäisesti oleskelevien) rikosten määrän kasvua selittääkin pitkälti se, että heitä on Suomessa aiempaa enemmän (Niemi & Lehti 2016).

Vakavimpien rikosten kohdalla ulkomaalaisten epäiltyjen rooli on voimistunut etenkin 2007 Schengen-laajentumisen jälkeen. Keski-Euroopan EU-maissa rikollisuus on ollut kansainvälistä jo pitkään, ja siihen verraten ulkomaalaisten rooli Suomessa ilmenevässä rikollisuudessa on kasvusta huolimatta edelleen pieni (Keskusrikospoliisi 2016b).

Kuvio 3. Liikenne-rikoksiin ja muihin rikoksiin syyllisiksi epäiltyjen maahanmuuttajien (ulkomaan kansalaiset) ja muiden ulkomaalaisten (ei kotipaikkaa Suomessa) määrä vuosina 2006–2015 (Lähde: Niemi & Lehti 2016, 235).

Vuonna 2014 valmistunut tutkimus³ *Maahanmuuttajat rikosten uhreina ja tekijöinä* tarkasteli kattavasti maahanmuuttajia rikosten uhreina ja tekijöinä vuosina 2010–2011 ja vertasi tuloksia kantaväestöön. Kaikissa tarkastelluissa väestöryhmissä suuri enemmistö ei ollut osallistunut rikoksiin kyseisten kahden vuoden aikana, eikä tutkimuksen perusteella voi väittää, että jokin tietty maahanmuuttajaryhmä olisi olemuksellisesti ”rikollinen”. Kokonaisuutena tarkastellen Suomessa asuvat ulkomaan kansalaiset olivat tutkittuina vuosina väestöön suhteutettuna 1,5–2 kertaa useammin epäiltyinä väkivalta-, seksuaali- ja omaisuusrikoksista kuin kantaväestö. Maahanmuuttajien kokonaisrikollisuuden taso kuvasi kuitenkin lähinnä virolaisten ja venäläisten rikollisuutta, joka ei tasoltaan suuresti eronnut kantaväestöstä. Maahanmuuttajaryhmien välillä rikollisuuden tasoerot varsinkin väkivalta- ja seksuaalirikoksissa olivat kuitenkin suuria. Lähi-idästä ja Afrikasta kotoisin olleiden pahoinpitelyrikollisuuden taso oli tutkittuina vuosina kuusinkertainen ja raiskausrikollisuuden taso lähes 20-kertainen kantaväestöön nähden. Eroa selittivät vain osin erot ryhmien sosiodemografisessa rakenteessa (ikä- ja sukupuolijakauma) ja keskituloissa. Maahanmuuttajuus sinänsä ei näyttänyt lisäävän sen enempää rikoksiin syyllistymisen riskiä kuin vaikuttavan rikollisuuden muihinkaan piirteisiin (Lehti ym. 2014).

³ Lehti ym. 2014

Turvapaikanhakijoiden rikollisuuteen on kiinnitetty paljon huomiota. Poliisin tammi-kuussa 2016 julkistamien tilastojen mukaan 926 turvapaikanhakijaa oli epäiltyä rikoksesta vuonna 2015. Yleisimmät rikosnimikkeet olivat pahoinpitely (278 epäiltyä), näpistys (177), lievä pahoinpitely (83), laiton uhkaus (64), varkaus (45). Turvapaikanhakijoita epäiltiin myös seksuaalirikoksista. Yleisimmät rikosnimikkeet olivat seksuaalinen ahdistelu (22 epäiltyä), raiskaus (13), törkeä raiskaus (12) ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (11) (Laitinen et al 2016 lähteenään PolStat).

Poliisin tilastojen mukaan turvapaikanhakijoita oli rikoksesta epäiltyä 2016 alkuvuoden (1.1.–30.9.) aikana yhteensä 2 057 tapauksessa. Määrän kasvua selittää muun muassa erilainen tilastointiperuste (tapaukset/epäilyt), sillä yksi henkilö voi olla epäiltyä useasta rikoksesta. Yleisimpiä rikosnimikkeitä olivat pahoinpitely, näpistys, lievä pahoinpitely, laiton uhkaus, laittoman maahantulon järjestäminen ja varkaus⁴.

Suurin osa poliisin tietoon tulleesta väkivaltarikollisuudesta, josta epäillään turvapaikanhakijaa, oli turvapaikanhakijoiden keskinäistä väkivaltaa. Perusmuotoisista pahoinpitelyrikoksista epäiltyjen ulkomaan kansalaisten suurimmaksi ryhmäksi nousivat vuonna 2015 Irakin kansalaiset. Myös väkivaltarikoksista epäiltyjen Afganistanin kansalaisten määrä kasvoi turvapaikanhakijoiden määrän kasvaessa (Keskusrikospoliisi 2016b).

Ulkomaalaisten tekemät seksuaalirikokset ovat herättäneet paljon julkista keskustelua ja nopea maahanmuuton kasvu on lisännyt sitä entisestään. Seksuaalirikoksista epäiltyjen joukossa ulkomaalaisten osuus on huomattavan suuri kun sitä verrataan vastaavaan osuuteen rikoslajeissa keskimäärin. Ilmiötä on tutkimuksia koskevissa keskusteluissa selitetty muun muassa sillä, että ulkomaalaisten seksuaalirikoksista ilmoitettaisiin herkemmin kuin suomalaisten vastaavista teoista. Monissa ulkomaalaistaustaisissa väestöryhmissä myös korkea nuorten miesten osuus kasvattaa seksuaalirikollisuutta. Seksuaalirikoksista epäiltyjen ulkomaan kansalaisten osuus kaikista seksuaalirikoksista epäillyistä nousi kuitenkin vuonna 2015 vain vähän. Raiskausrikoksista epäiltyjen ulkomaan kansalaisten osuus kohosi hieman muttei poikkeukselliseksi. Muissa seksuaalirikoksissa, etenkin seksuaalisessa ahdistelussa, epäiltyjen ulkomaan kansalaisten osuus kasvoi selvästi.

2.2 Maahanmuuttajat ja ulkomaalaiset rikoksen uhreina

Maahanmuuttajien riski joutua Suomessa rikosten uhriksi on kantaväestöä korkeampi. Esimerkiksi pahoinpitelyiden, ryöstöjen ja raiskausten riski on ollut viime vuosina noin kaksinkertainen. Maahanmuuttajaryhmien väliset riskierot väkivalta- ja omaisuusrikosten uhriksi joutumisessa ovat hyvin samansuuntaiset kuin erot rikollisuustasoissa. Syyinä rikollisuustason ja uhriksi joutumisriskin keskinäiseen sidonnaisuuteen on osin maahanmuuttajaryhmien sisäinen rikollisuus. Korkean väkivaltarikollisuustason maahanmuuttajaryhmissä huomattava osa väkivallasta on ryhmien sisäistä (Lehti ym. 2014).

⁴ Lisätietoa liitteestä 2

Ulkomaan kansalaisten osuus rikoksen uhreista on kasvanut viime vuosikymmenen kuluessa vähitellen. Suomessa asuvien ulkomaan kansalaisten osuus rikoslakirikosten asianomistajista oli 6,2 prosenttia vuonna 2015 eli jonkin verran korkeampi kuin ulkomaan kansalaisten osuus Suomessa asuvasta väestöstä (4,2 prosenttia vuoden 2015 lopussa). Ulkomaan kansalaisten osuus asianomistajista on suurimmillaan väkivaltarikoksissa. Ulkomaalaisiin kohdistuu suhteellisen paljon myös laittomia uhkauksia sekä kotirauhaan ja kunniaan kohdistuvia rikoksia (Keskusrikospoliisi 2016b).

Tarkasteltaessa rikosten kohdistumista uhrien osalta tilanne on samankaltainen. Korkeimman uhriksi joutumisriskin ryhmissä, Afrikasta ja Lähi-idästä muuttaneilla, omaan siirtolaisryhmään kuuluneiden rikosentekijöiden osuus on kaikista maahanmuuttajaryhmistä korkein. Afrikkalaisten uhrien pahoinpitelijöistä 40 prosenttia oli itsekin syntyisin Afrikasta. Lähi-idästä kotoisin olleiden uhrien pahoinpitelijöistä 41 prosenttia oli lähtöisin samalta alueelta. Molemmissa maaryhmissä 57 prosenttia epäillyistä pahoinpitelijöistä oli maahanmuuttajataustaisia. Merkittävä syy Afrikasta ja Lähi-idästä kotoisin olevien maahanmuuttajien korkeaan pahoinpidellyksi joutumisriskiin on väestöryhmien sisäinen rikollisuus (Lehti ym. 2014).

Viranomaislähteiden mukaan vastakkainasettelu on näkynyt turvapaikanhakijoiden välisinä jännitteinä ja vakavana väkivaltana vastaanottokeskuksissa. Ristiriidat saattavat eskaloitua mm. juhlapäivien aikana. Ristiriitoja voivat myös aiheuttaa tulkinnat alkoholin käytöstä ja muista uskontoon ja tapakulttuuriin liittyvistä asioista. Konfliktit haittaavat turvapaikanhakijoiden integroitumista ja vaarantavat heidän turvallisuuttaan. Laitisen ym. (2016) selvityksen yhteydessä haastatellut ja kyselyyn vastanneet asiantuntijat olivat havainneet Suomessa epäluottamusta, väkivaltaa ja sen uhkaa eri uskontojen ja uskonnollisten suuntausten, klaanien ja heimojen välillä.

Todennäköistä on, että poliisin tietoon tulee vain osa vastaanottokeskuksissa tapahtuneista rikoksista. Uhrien luottamus poliisiin saattaa olla huono lähtömaan kokemusten perusteella. Uhreilla ei myöskään ole aina tietoa rikosten, kuten lähisuhdeväkivallan tai lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan tunnusmerkistöstä Suomessa. Poliisin tilastojen mukaan turvapaikanhakijat olivat aikajaksolla 1.1.–30.9.2016 asianomistajina yhteensä 1 507 kertaa, muun muassa pahoinpitelyssä ja laittomassa uhkauksessa.

3 Turvallisuus vastaanottokeskuksissa

Rikksentorjuntaneuvosto ja Maahanmuuttovirasto toteuttivat toukokuussa 2016 turvallisuuskyselyn vastaanottokeskusten henkilökunnalle (Piispa ym. 2016). Kyselyssä pyydettiin vastaajien kokemuksia turvallisuudesta vastaanottokeskuksessa asumisesta ja työskentelystä. Kyselyn taustalla oli nopeasti lisääntynyt turvapaikanhakijoiden määrä ja mediassa käyty keskustelu tilanteen mahdollisesti synnyttämistä turvallisuuhkista turvapaikanhakijoille, työntekijöille ja uusien vastaanottokeskupaikkakuntien asukkaille. Aihetta selvitettiin kolmesta näkökulmasta; asukkaiden keskinäistä häiriökäyttäytymistä ja rikollisuutta, työntekijöiden työssään kokemaa uhkaa ja väkivaltaa työssään vastaanottokeskuksessa ja ympäristön keskuksissa asuville ja siellä työskenteleville aiheuttamia häiriö- ja uhkatilanteita. Kyselyn aineisto kerättiin 10.5.–31.5.2016 välisenä aikana. Kyselyyn vastasi yhteensä 876 vastaanottokeskusten työntekijää. Maahanmuuttovirastolla ei ole tarkkaa tietoa vastaanottokeskusten henkilökunnan määrästä kyselyn toteuttamisen ajankohtana, mutta Maahanmuuttoviraston arvio oli noin 3 000 henkeä. Tutkimuksen vastausprosentti nousee siis varsin hyväksi eli noin 30 prosenttiin ja edustaa tyypillistä kyselytutkimusten vastausprosenttia.

3.1 Asukkaiden ja työntekijöiden turvallisuus vastaanottokeskuksissa

Yleisesti ottaen vastaajat kokivat työskentelyn vastaanottokeskuksissa turvalliseksi sekä omalta kohdaltaan että arvioissa asukkaiden osalta. Suurimmat uhat vastaanottokeskuksen turvallisuuteen tulivatkin ympäristön taholta ja ne kohdistuvat asukkaisiin.

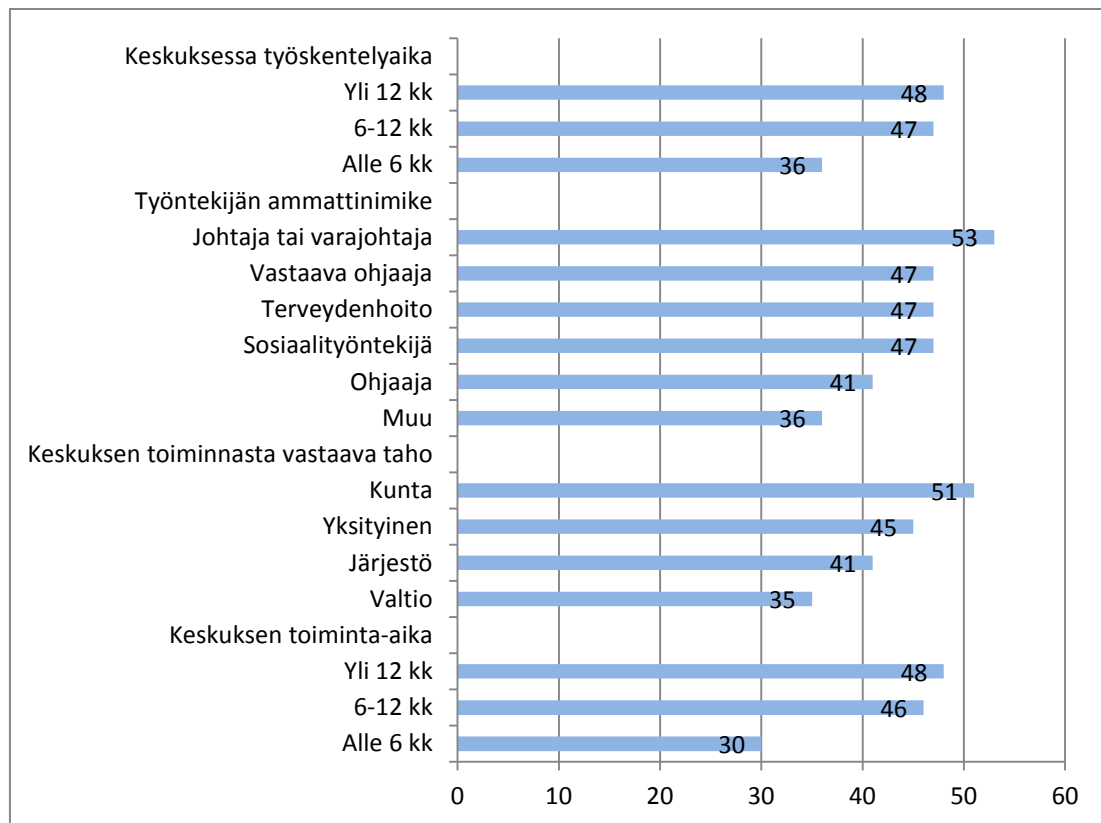
Vastaanottokeskukset ovat ensisijaisesti asumisyksiköitä ja keskusten tarkoituksena on järjestää kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua hakevalle ensisijaisesti majoitus-, vastaanotto-, sosiaali- ja terveyspalvelut (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 17.6.2011/746, 13 pykälä). Vastaanottokeskuksissa asuu hyvin erilaisista olosuhteista, taustoista ja kulttuureista tulevia ihmisiä saman katon alla. Mukana on perheitä, yksin tulleita nuoria miehiä, joitakin yksin tulleita naisia, joillakin voi olla mielenterveyden ongelmia tai päihdeongelmia. Asukkaat voivat tulla saman maankin sisältä eri etnisistä ryhmistä. Asukkaiden pitäisi pystyä elämään keskuksessa normaalia elämää, toiset opiskellen, toiset työskennellen ja toiset perheestä ja lapsista huolehtien. On ymmärrettävää, että yhteentörmäyksiä tulee.

Asukkaiden keskinäisiä ristiriitoja esiintyi kyselyn mukaan jonkin verran, mutta vain muutamat vastaajat pitivät asukkaiden välistä kiusaamista ja häiriökäyttäytymistä suurena ongelmana. Ongelmien taustalla vastaajat arvelivat olevan ensisijaisesti toimettomuuden ja tekemisen puutteen. Muita yleisiä tekijöitä kiusaamisen ja häiriökäyttäytymisen taustalla olivat huoli turvapaikkapäätöksestä, prosessin pituudesta ja perheen tilanteesta lähtömaassa. Taustalla vaikuttavina tekijöinä vastaajat näkivät olevan myös kulttuurien eroavuudet.

Työskentely vastaanottokeskuksissa koettiin turvalliseksi. Kaksi kolmasosaa vastaanottokeskuksissa työskentelevistä vastaajista ei ollut pelännyt joutuvansa väkivallan kohteeksi nykyisessä työssään tai työtehtävissään viimeisten 12 kuukauden aikana. Neljä kymmenestä vastanneesta ilmoitti kokeneensa väkivaltaa tai uhkailua viimeisten 12 kuukauden aikana työaikana tai työtehtävien yhteydessä. Uhkailun tai väkivallan tekijä oli yleensä asukas.

Pelot, väkivallan ja uhkailun kokemukset vaihtelivat jonkin verran ammattiryhmittäin. Suorassa asiakaskontaktissa työskentelevät ohjaajat (12 %) ja terveydenhoitajat (11 %) ilmoittivat muita useammin, että olivat viimeisten 12 kuukauden aikana pelänneet nykyisessä työssä tai työtehtävissä väkivallan kohteeksi joutumista useita kertoja. Eniten kokemuksista työaikana tai työtehtävien yhteydessä koetusta väkivallasta ja uhkatilanteista kertoivat johtajat ja varajohtajat.

Kuvio 4. Viimeisten 12 kuukauden aikana keskuksen työntekijään kohdistunut väkivalta tai uhkailu työaikana tai työtehtävien yhteydessä keskuksessa työskentelyajan, ammattinimikkeen, keskuksen toiminnasta vastaavan tahon ja keskuksen toiminta-ajan mukaan, % (n=867).

Vakavat väkivalta- ja uhkatilanteet työssä olivat harvinaisia, mutta huomioitavaa on, että lyömä-, terä- tai ampuma-aseella uhkaamisen kohteeksi joutuminen (3 %) oli selvästi yleisempää kuin kunta-alan (0,6 %) työntekijällä keskimäärin (Oksanen 2016). Konkreettiset kysytyt väkivalta- ja uhkatilanteet kohdistuivat useimmiten ohjaajiin. Ohjaajat olivat joutuneet myös selvästi muita ammattiryhmiä yleisemmin tavaroitten heittämisen kohteeksi työssään. Henkisen väkivallan kokemukset olivat yleisiä ohjaajien lisäksi vastaavilla ohjaajilla ja terveydenhoitajilla. Myös ruumiillisen väkivallan kokemukset olivat kohdistuneet yleisemmin ohjaajiin, mutta heidän lisäksi myös keskuksen johtoon. Selvästi muita harvinaisemman uhan muodostanut ampu-, erä- tai lyömäaseella uhkaaminen oli yleisintä johdon kokemana ja toiseksi yleisintä ohjaajien kokemana. Eroja ammattiryhmien kesken selittänee se, että oh-

jaajat ovat lähellä asukkaita päivittäisessä työssään. Johto taas joutuu puuttumaan ongelmatilanteisiin, mikä voi selittää heidän kokemaansa ruumiillista ja aseellista väkivaltaa.

Taulukko 1. Viimeisten 12 kuukauden aikana työssäsi keskuksen asukkaan taholta sattuneet väkivalta- tai uhkatilanteet ammattinimikkeen mukaan, % (n=875).

	Ammattinimike						
	johto %	vastaava ohjaaja %	ohjaaja %	sostt tai ohjaaja %	terveydenhoitaja %	muu %	Kaikki %
Tavaroiden heittäminen	16	17	32	16	18	13	24***
Henkinen väkivalta	13	23	25	15	24	15	22ns
Ruumiillinen väkivalta	9	4	9	0	1	6	7*
Aseella uhkaaminen	4	2	4	0	1	2	3ns
n	68	52	472	83	80	120	875

*** p<0,001, ** p<0,01, *p<0,05

Vastaanottokeskuksen työntekijöiden kokemukset väkivalta- ja uhkatilanteista ovat hyvin samalla tasolla kuin sosiaali- ja terveydenhuollon ammateissa yleisesti Työolotutkimuksen ja Kunta10-tutkimuksen mukaan. Työolotutkimuksen (Sutela ja Lehto 2014) mukaan hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijöistä ja terveydenhuollon asiantuntijoista runsas puolet ja sosiaali- ja kulttuurialan asiantuntijoista lähes puolet oli kokenut väkivaltaa tai uhkailua työssään. Yksittäisistä uhkailun tai väkivallan muodoista vastaanottokeskuksissa kuitenkin nousivat tavaroiden heittäminen ja rikominen sekä aseella uhkaaminen hieman yleisempinä kuin vastaavassa sosiaalialan työssä kunta-alalla ja tämä on hyvä huomioida turvaohjeistuksia laadittaessa (Oksanen 2016).

Ehkä hieman yllättävää tuloksissa oli, että vaikka erot vastaanottokeskuksen toiminnasta vastaavan tahon mukaan eivät olleet suuria, joitain viitteitä siihen suuntaan löytyi, että yksityisen sektorin työtehtävissä pelätään väkivallan uhkaa enemmän. Väkivallan kokemukset olivat kuitenkin vähäisempiä yksityisissä kuin kunnan tai valtion järjestämissä keskuksissa. Tämä voi selittyä sillä, että julkisen sektorin tuottamissa palveluissa työntekijät uskaltavat rehellisemmin kertoa kokemuksistaan ja raportoida niistä. Kuntien järjestämissä keskuksissa oli harvemmin turvallisuusriskien arviointia ja nimetty vastuuhenkilö. Toisaalta henkilökunnan turvallisuuskoulutus oli yleisempää kuin yksityisillä vastaanottopalveluja järjestävillä tahoilla. Tutkimuksessa ei saatu tietoa myöskään siitä, millaisia käytäntöjä vastaanottokeskuksissa oli työssä tapahtuvan väkivallan raportoinnista työsuojeluviranomaisille tai siihen liittyvästä koulutuksesta. On todennäköistä, että vain vakavampi väkivalta on tullut poliisin tietoon. Minkäänlaista tietoa ei saatu tutkimuksessa myöskään siitä, minkälaista apua tai tukea väkivallan tai sen uhan kohteeksi joutuneet työntekijät saavat.

3.2 Ympäristön suhtautuminen vastaanottokeskuksiin

MTV3:n marraskuussa 2015 teettämään kyselyn mukaan 36 prosenttia suomalaisista koki turvallisuuden heikentyvän paljon ja 45 prosenttia jonkin verran turvapaikanhakijoiden suuren määrän myötä. Vain 17 prosenttia vastanneista koki, ettei ilmiöllä ollut vaikutusta turvallisuuteen (kantaansa tietämättömien osuus oli 2 %) ⁵. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan tutkimuksen (MTS 2016) mukaan kaksi kolmasosaa (65 %) 15–79-vuotiaista Suomen väestöön kuuluvista koki vuonna 2015, että Suomi ja suomalaiset elävät seuraavan viiden vuoden aikana turvattomammassa maailmassa. MTS on esittänyt tämän kysymyksen vuodesta 1990 lähtien joka vuosi. Koskaan aiemmin ei tulevaisuutta ole koettu näin laajasti turvattomana (Laitinen ym. 2016).

Turvapaikkaa Euroopasta hakevien määrän kasvu huolestutti 75 prosenttia ja turvapaikkaa Suomesta hakevien määrän kasvu 71 prosenttia vastanneista. Puolet suomalaisista suhtautuu kielteisesti turvapaikanhakijoiden kasvavaan määrään, miehet (52 %) useammin kuin naiset (44 %). Vajaa kolmannes suhtautuu asiaan neutraalisti ja 22 prosenttia pitää turvapaikanhakijoiden määrän kasvua myönteisenä. Enemmistö (68 %) katsoo, että Suomi on varautunut huonosti turvapaikanhakijoiden kasvavaan määrään (Laitinen ym. 2016).

Asenteellisella tasolla ympäristön suhtautuminen keskuksiin näkyy siinä, että neljäsosa Maahanmuuttoviraston ja rikosentorjuntaneuvoston tekemään kyselyyn vastanneista arvioi, että lähiseudun asukkaat olivat huolissaan tai erittäin huolissaan asukkaiden mahdollisesta häiriökäyttäytymisestä tai rikoksista. Kyselyyn vastanneista viidesosa koki, että ulkopuolisten keskuksen asukkaisiin kohdistuva häiriökäyttäytyminen oli melko vakava tai vakava ongelma. Sen sijaan työntekijöihin ei ympäristöstä koettu kohdistuvan uhkaa. Konkreettisesti vastaanottokeskuksiin kohdistettuja uhkatilanteita olivat tuhopoltot (10 %) ja keskuksen omaisuuden vahingoittaminen (45 %).

Medialla (ml. sosiaalinen media) on tärkeä rooli ihmisten muodostamassa kuvassa turvapaikanhakijoista, sillä useimmat suomalaiset eivät asu vastaanottokeskusten läheisyydessä tai kohtaa usein turvapaikanhakijoita. Tästä seuraa, että vaikka maahanmuutto on vahvasti esillä keskustelussa, perustuvat tiedot useimmiten myytteihin kuin puhtaasti faktoihin. Julkisuuteen tulleet ulkomaalaistaustaisten tekemät seksuaalirikokset (raiskaukset, joukolla tapahtunut seksuaalinen ahdistelu ja häirintä) ovat mediatietojen mukaan luoneet pelkoa erityisesti naisten ja nuorten keskuudessa. Poliisin tietoon tulleissa seksuaalisen ahdistelun tapauksissa vuodelta 2015 noin 13 prosentissa tapauksista epäilty tekijä on ollut ulkomaalaistaustainen. Erityisesti joukolla tapahtuneiden ahdistelutapausten lisääntyminen saattaa Laitisen ym. (2016) mukaan katkaista tähän astisen myönteisen kehityksen katuväkivallan pelon kokemusten vähenemisessä. Poliisi on myös joutunut oikomaan sosiaalisessa mediassa välitettyjä virheellisiä tietoja turvapaikanhakijoiden tekemistä seksuaalirikoksista. Maahanmuuttoviraston edustajan mukaan sosiaalisessa mediassa on mm. syytetty paikkakunnan vastaanottokeskuksen asukasta raiskauksesta, vaikka keskusta ei vielä edes ehditty avata paikkakunnalle (Snellman 2016, suullinen tieto). Virallisen ja vahvistetun tiedon puutteessa sosiaalinen media täyttyy nopeasti huhuista, mikä edistää rasismia ja negatiivisia asenteita ulkomaalaisia kohtaan.

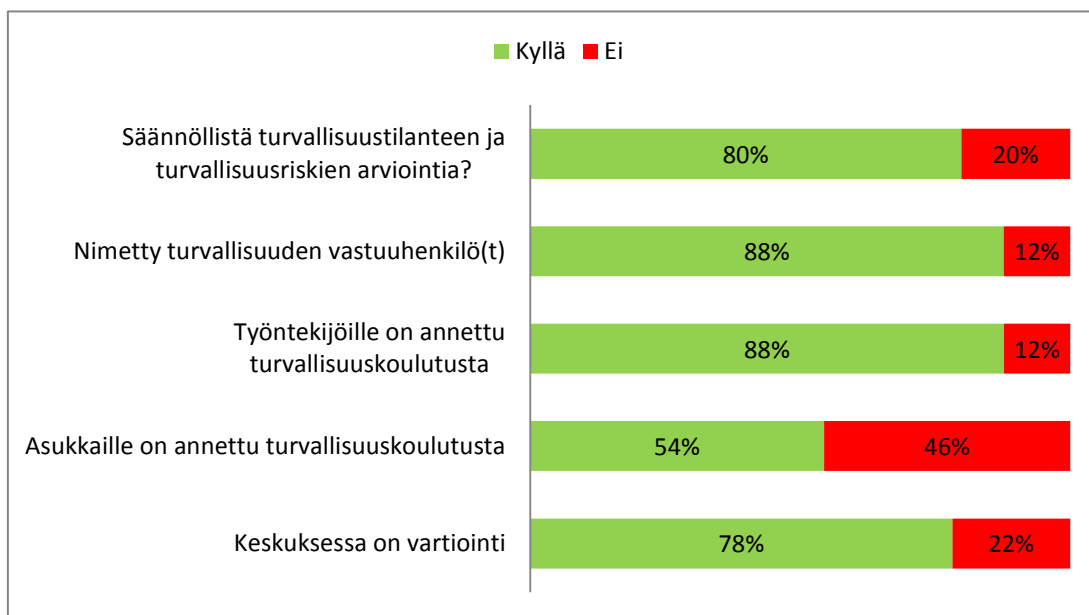
⁵ Kyselyyn vastasi 1331 henkilöä; virhemarginaali on 3 prosenttiyksikköä; vastaajat ovat iän, sukupuolen ja asuinpaikan suhteen edustava otos täysi-ikäisistä suomalaisista.

3.3 Turvatoimet vastaanottokeskuksissa

Kevään 2016 aikana vastaanottokeskuksissa on kiinnitetty entistä enemmän huomiota keskusten turvallisuuteen ja Maahanmuuttovirasto on ohjeistanut keskuksia sekä tehnyt turvallisuusasiantuntijoiden kartoituksen. Tämä varmasti heijastui vastauksissa siitä, miten turvallisena työskentely keskuksissa koettiin. Kyselyyn vastanneissa vastaanottokeskuksissa oli varauduttu turvallisuuden parantamiseen varsin hyvin. Yhdeksässä kymmenestä vastaanottokeskuksista oli nimetty turvallisuuden vastuuhenkilöt ja työntekijöille oli annettu turvallisuuskoulutusta. Myös säännöllinen turvallisuustilanteen ja turvallisuusriskien arviointi sekä vartiointi oli järjestetty suurimmassa osassa vastanneista vastaanottokeskuksista. Sen sijaan asukkaille annettu turvallisuuskoulutus oli hoidettu heikommin, vain puolessa vastaanottokeskuksista oli asukkaita koulutettu.

Keskuksissa on myös ohjeet, miten ratkaistaan tilanteet, joissa asukkaan kanssa tulee ongelmia esim. hänen sopeutumisessaan keskukseseen tai ristiriitatilanteissa muiden asukkaiden tai työntekijöiden kanssa. Näitäkin tilanteita varten paras ratkaisu on hyvin koulutettu ammatillinen henkilökunta, jolla on kyky hahmottaa vastaanotto- kenttään kuuluvia ilmiöitä ja kyky reagoida niihin ammatillisin interventioin. Yksi keino ovat asukkaiden siirrot keskuksista toiseen. Siirto on aina viimeinen keino, sitä ennen kokeillaan muita ratkaisuja. Asukkaiden siirroilla oli kuitenkin kyselyn mukaan ollut positiivisia vaikutuksia sekä keskuksessa, josta asiakas on siirretty että keskuksissa, joihin on siirretty syystä tai toisesta asukas toisesta vastaanottokeskuksesta.

Kuvio 5. Turvallisuuteen liittyvä toiminta vastaanottokeskuksessa, % (n=867).

Tärkeä turvatoimi on riittävän ja mielekkään toiminnan järjestäminen asukkaille vastaanottokeskuksessa. Tulokset osoittivat, että kun asukkailla on mahdollisuus itse valmistaa ateriansa ja keskuksessa on runsaasti toimintaa, se vähentää asukkaiden keskinäisiä ristiriitoja. Mahdollisuudella tehdä itse ruokaa ja runsaammalla toiminnalla on myös työntekijöihin kohdistuvaa väkivaltaa ja uhkaa vähentävä vaikutus.

Vastaajat saivat vapaamuotoisesti kertoa hyvistä käytännöistä vastaanottokeskuksen turvallisuuteen liittyen. Useimmin mainittu hyvänä pidetty käytäntö oli parityöskentely. Vastauksissa pidettiin erittäin tärkeänä, että liikutaan yhdessä tai ainakin tiedetään, missä työpari liikkuu. Parityöskentelyä pidettiin toimivana tapana silloin, kun keskuksen asukkaalle jouduttiin toimittamaan huonoja uutisia tai kielteisiä päätöksiä. Työpari saattoi myös ilmoittaa arvioidun asiointiajan, minkä ylittyessä häneen voisi ottaa yhteyttä ja tarkistaa kaiken olevan kunnossa. Parityöskentely loi turvallisuuden tunnetta, vaikka uhkatilanteita ei olisi ollutkaan.

Vastauksissa tuotiin paljon esille erilaisia teknisiä ratkaisuja, kuten henkilökohtaiset hälyttimet ja kameravalvonta. Vastaajat kertoivat myös, että selkeät linjaukset ja toimintamallit työntekijöille olivat tärkeitä. Asiallinen ja kunnioittava käytös asukkaita kohtaan ja nopea puuttuminen matalalla kynnyksellä havaittuihin ongelmiin mainittiin tärkeiksi tekijöiksi. Vastauksissa oli mainittu myös turvallisuusohjeistus ja -koulutus, riskien kartoitus ja toimiva yhteistyö vartijoiden kanssa. Vastaajat kertoivat poliisin pitämistä infotilaisuuksista asukkaille ja henkilöstölle ja kehuivat Mielivokturvallisuuskoulutusta. Lisäksi työntekijät olivat saaneet koulutusta aggressiivisen asiakkaan kohtaamisesta ja väkivaltaa ennalta ehkäisevistä toimintatavoista AVEK-KI-koulutuksessa.

Vastaajat kertoivat, että yhteistyö vartijoiden kanssa oli myös kehittynyt esimerkiksi siten, että vartiointiliikkeestä on juhlapyhinä tehty ylimääräisiä käyntejä keskuksiin, sillä niissä on usein vain yöaikaan vartija, joka hoitaa yöpäivystyksen. Hyvänä pidettiin myös aktiivista yhteistyötä ja tietojenvaihtoa työntekijöiden ja keskuksen vartijoiden kanssa ja vartijan kutsumista mukaan ennakoidusti oletettaviin uhkaaviin tilanteisiin.

4 Rikksentorjuntaneuvoston tukemia hyväksi havaittuja käytäntöjä rikosten ehkäisemiksi

Rikksentorjuntaneuvosto katsoo, että Suomessa on panostettava toimiin, joilla sekä maahanmuuttajiin kohdistuvia rikoksia ja rikosuhkia että maahanmuuttajien rikollisuutta ja rikollisuuden riskitekijöitä voidaan vähentää. Rikksentorjuntaneuvoston suosituksesta oikeusministeriö on tukenut monia etnisten vähemmistöjen turvallisuutta parantamaan tähtääviä hankkeita, joista useimmat ovat maahanmuuttajia edustavien järjestöjen toteuttamia. Tässä kappaleessa esitellään tukea saaneita hankkeiden tavoitteita ja niissä tehtyä työtä. Kaikki hakemuksissa esitetyt perusteet ovat valtionavustusta hakeneiden toimijoiden omia näkemyksiä. Lista valtionavustusta saaneista tämän aihepiirin hankkeista löytyy liitteestä 4.

Rikksentorjuntaneuvosto pyrkii toimintasuunnitelmansa mukaisesti edistämään etnisten vähemmistöjen turvallisuuteen liittyvien hyvien paikallisten käytäntöjen kehittämistä ja levittämistä. Rikksentorjuntaneuvosto jakaa tietoa maahanmuuttajien rikollisuutta ja sosiaalista syrjäytymistä ehkäisevistä hankkeista sekä maahanmuuttajiin kohdistuvien rikosten, kuten viharikosten ehkäisyyn liittyvistä hyvistä käytännöistä. Suomessakin on toteutettu erilaisia hankkeita, joilla näihin tavoitteisiin on vuosien aikana pyritty, mutta näiden hankkeiden tuloksellisuutta ei ole yleensä arvioitu. Rikksentorjuntaneuvosto haluaa korostaa vaikuttavuusarvioiden tärkeyttä rikksentorjuntatoimien kehittämisessä ja käyttöönoton edistämässä.

Vuonna 2014 valmistuneen tutkimuksen *Maahanmuuttajat rikosten uhreina ja tekijöinä* (Lehti et al. 2014) tekijät totesivat rikksriskin ryhmätasoisien erojen kiinnittävän huomiota sosiaalipoliittisen tuen tarpeeseen yleisen kotouttamisen puitteissa. Työ- ja elinkeinoministeriön alainen Kotouttamisen osaamiskeskus kehittää kotoutumista edistävien hyvien käytäntöjen tunnistamista, esiin nostamista ja levittämistä, ja kerää teemoittain vuoden 2016 ajan hyviä käytäntöjä, jotka tukevat maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden kotoutumista. Myös muut ministeriöt ja viranomaiset tukevat maahanmuuttajien kotoutumiseen tai integroitumiseen tähtääviä hankkeita.

4.1 Tietoa Suomen viranomaisista ja oikeusjärjestelmästä

Maahanmuuttajien tietoisuus Suomen lainsäädännöstä ei ole yleisesti kovin hyvä. Maahanmuuttajajärjestöt ovat korostaneet valtionavustushakemuksissaan tarvetta lisätä maahanmuuttajien tietoutta lainsäädännöstä, oikeusavusta ja omista oikeuksistaan. Lisäksi hakemuksia on perusteltu tarpeella vähentää viranomaisiin kohdistuvia ennakkoluuloja ja madaltaa avun hakemisen kynnyksiä. Naiset tarvitsisivat tietoa myös rikkslain säännöksistä, kuten kunnianloukkauksista ja mahdollisuuksista ilmoittaa rikksen uhriksi joutumisesta.

Hakemusten mukaan on tärkeää, että järjestöt voisivat tarjota koulutusta maahanmuuttajien omalla äidinkielellä ja omassa etnisessä ryhmässä. Näin voitaisiin puuttua arkaluontoisiinkin aiheisiin ja purkaa sisältä käsin mahdollisia viranomaisiin kohdistuvia epäluuloja. Koulutusta järjestöt haluaisivat tarjota erikseen mies- ja naisryhmille.

Hankkeissa on järjestetty mm. seuraavaa toimintaa:

- **Koulutus suomalaisesta oikeusjärjestelmästä yhteistyössä viranomaisten kanssa:** Aiheina ovat olleet esimerkiksi myymälävarkaudet, lähisuhdeväkivalta ja naisten asema Suomessa.
- **Tutustumiskäynnit viranomaistahoihin,** kuten poliisiin ja oikeuslaitokseen.
- **Tukipalvelut:** Maahanmuuttajajärjestöt ovat tarjonneet esimerkiksi puhelinneuvontaa maahanmuuttajille ja avustaneet oleskelulupa- ja turvapaikkakysymyksissä.
- **Tietokansio:** Tietokansiosta selviävät lakitermien taustat ja ”ensiaputiedot” niistä viranomaisista, joihin on syytä ottaa yhteyttä tarvittaessa.

Näissä hankkeissa on ollut ensisijaisen tärkeää samaa etnistä taustaa olevien maahanmuuttajajärjestöjen osallistuminen ja toimiva yhteistyö viranomaisten kanssa. Toteutuksessa maahanmuuttajanaisten järjestöillä on ollut keskeinen rooli. Tämän kaltainen toiminta on saanut useita kertoja tukea oikeusministeriöltä rikosentorjuntaneuvoston suosituksesta. Toimintaa on järjestetty ainakin Lähi-idästä ja Afrikasta saapuneille maahanmuuttajille.

Toteuttajatahoja ovat olleet mm: African Care Women, Africans and African-Europeans Association (AFAES ry), Ziwar kurdinaisten verkosto.

4.2 Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy

Maahanmuuttajajärjestöt ovat korostaneet valtionavustushakemuksissaan, että väkivalta etenkin naisia ja lapsia kohtaan ja sen pitäminen perheen sisäisenä asiana on edelleen yleistä monissa kulttuureissa. Maahanmuuttajanaisten suhteellisen suuret ja lisääntyneet määrät ensi- ja turvakotien asiakkaina kertovat, että väkivalta on yleistä myös Suomen maahanmuuttajayhteisöissä. Järjestöt tuovat hakemuksissaan esille, että useat naiset eivät hae apua ongelmaansa mm. kielellisistä tai kulttuurisista syistä. Järjestöissä on havaittu, että monissa perheissä lähtömaan arvot ja normit aiheuttavat ristiriitoja suomalaisen yhteiskunnan arvojen kanssa ja puoliset voivat kotoutua hyvinkin eri tahtiin. Maahanmuuttajanaisten kokeman väkivallan on todettu hidastavan kotoutumisprosessia ja lisäävän syrjäytymisriskiä.

Oikeusministeriön rahoittamissa hankkeissa on ehkäisty pari- ja lähisuhdeväkivaltaa, kunniaan liittyvää väkivaltaa, pakkoavioliittoja ja perheiden kriisitilanteita sekä tutustuttu väkivallan uhrien auttamiseen liittyvään palvelujärjestelmään mm. tiedotuksen ja kerhotoiminnan avulla avun tarvitsijoiden omalla kielellä. Tavoitteena on tuoda asiaa esiin keskustelun ja koulutuksen keinoin.

Hankkeissa on käsitelty mm. seuraavia aiheita:

- **Matalan kynnyksen palveluiden tarvekartoitukset:** Monika-Naiset liitto toteutti seudullisia matalan kynnyksen palveluiden tarvekartoituksia.
- **Tukea, turvaa ja neuvontaa:** Maahanmuuttajanaisten järjestöt ovat järjestäneet tukea, turvaa ja neuvontaa maahanmuuttajien omalla äidinkielellä. Heille on tarjottu vertaistukea ja heitä on ohjattu tarvittaessa eteenpäin viranomaispalveluiden piiriin. Tavoitteena on ollut, että väkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajataustaisten naisten ja tyttöjen avun hakemisen kynnyks madaltuu ja he tietävät paremmin, mistä voivat saada apua tilanteeseensa.

- **Viranomaisten tietotaidon kehittäminen:** Maahanmuuttajajärjestöjen toteutu-neissa hankkeissa on myös lisätty eri alojen ammattilaisten tiedollisia ja toimin-nallisia valmiuksia kaikenlaisen maahanmuuttajanaisiin ja -tyttöihin kohdistuvan väkivallan tunnistamisessa, hoitamisessa ja ehkäisemisessä. Tavoitteena on ollut levittää hyviksi koettuja ehkäiseviä malleja maahanmuuttajanaisten ja -lasten aut-tamiseksi sekä rohkaista maahanmuuttajamiehiä hakeutumaan väkivallan katkai-suun. Hankkeissa on myös pyritty lisäämään etnisten yhteisöjen ja viranomaisten sekä kolmannen sektorin toimijoiden keskinäistä vuoropuhelua väkivallan ehkäi-semiseksi ja turvallisuuden lisäämiseksi etnisissä yhteisöissä.
- **Nuorten ryhmät:** Ryhmiä on järjestetty äskettäin saapuneille ja toisen polven maahanmuuttajille. Työille ja pojille on järjestetty omaa kerhotoimintaa ja kes-kustelutilaisuuksia eri teemoista, kuten lastensuojelulaista, väkivallan ehkäisystä ja hoidosta, raskauden ehkäisystä, raskaudesta, abortista, synnytyksestä, nais-ten taudeista sekä henkisestä hyvinvoinnista ja kriisien tunnistamisesta. Poikien kanssa on käyty läpi tasa-arvolakia, isyyttä, miesten tauteja, kunniaan liittyvää väkivaltaa, miehen roolia lasten kasvatuksessa ja rikoslakia.
- **Vertaisryhmätoiminta:** Hankkeissa on tarjottu vertaisryhmätoimintaa erityisesti pääkaupunkiseudulla asuville maahanmuuttajataustaisille naisille ja nuorille tytöil-le eri kielillä (venäjä, arabia, dari, somali, englanti). Vertaisryhmätoiminnassa on keskitytty käsittelemään perhe-elämän ja lasten kasvatuksen tapoja ja traditioita eri kulttuureissa ja hakemaan keinoja väkivallattomaan elämään. Erityiskysymyk-siä ovat olleet esimerkiksi kunniaan liittyvä väkivalta ja pakkoavioliitot. Yhdessä hankkeessa kokeiltiin vertaisryhmätoiminnan järjestämistä Skype-yhteyksien avulla alueellisten toimipisteiden välillä. Skype-yhteyksien avulla voitiin hyödyn-tää erikielisten, koulutettujen vertaisohjaajien resurssia väkivallan ehkäisyssä ja tiedon ulottamisessa kustannustehokkaasti haja-asutusalueille.
- **Ryhmätoimintaa erikielisille asiakkaille:** Monika-Naiset liitto kokeili uusia työ-menetelmiä vuonna 2013 vertaisryhmätoiminnassaan. Heillä oli asiakkaina 60 eri maasta tulleita. Perinteisessä keskusteluun perustuvassa ryhmätoiminnassa osallistumisen edellytyksenä oli kohtuullinen suomen tai englannin kielen taito. Kielitaitovaatimuksen takia monella naisella ei ole mahdollisuutta osallistua ryh-mätoimintaan. Pilotin tarkoituksena oli löytää sellaisia uudenlaisia menetelmiä, jotka mahdollistavat useampien naisten pääsyn voimaannuttavaan ryhmätoimin-taan. Tarkoituksena oli kehittää työtapoja, jotka eivät edellytä osallistujilta vahvaa suomen tai englannin kieltä. Vetäjät hyödynsivät mm. psykoterapeutti Ulla Hako-lan kehittämiä Spectro-valokuvakortteja. Koska sanalliset mahdollisuudet käsitel-lä asioita ryhmässä olivat rajalliset, ratkaisuja etsittiin kuvien, maalaamisen ja piirtämisen avulla.
- **Työ maahanmuuttajamiesten kanssa:** Esimerkiksi Espoon Lyömätön linja on tehnyt pitkään työtä maahanmuuttajatausten miesten kanssa. Miehen Linja on Espoon Lyömättömän Linjan yhteydessä toimiva valtakunnallinen auttamispalve-lu. Se on tarkoitettu maahanmuuttajamiehille, jotka ovat käyttäneet tai pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa perheessään tai lähisuhteessaan. Toiminnan tavoitteena on soveltaa Lyömätön Linja Espoossa -toiminnassa kehitettyä Väkivallan katkai-su -ohjelmaa maahanmuuttajamiehille. Miehiä ohjautuu palvelun piiriin myös po-liisin kautta.

Toteuttajia mm: Monika-Naiset ry, African Care Women, Africans and African-Europeans Association (AFAES ry), Espoon lyömätön linja. Irakin naisten yhdistys, Ziwar kurdinaisten yhdistys.

4.3 Maahanmuuttajatyttöjen kokema väkivalta

Tässä osiossa halutaan erikseen tuoda esille maahanmuuttajataustaisten tyttöjen kohtaaman väkivallan eri muotoja ja siihen puuttumista. Valtionavustushakemuksissa maahanmuuttajajärjestöt ovat kertoneet, että muutto Suomeen mullistaa perheiden arkea, normeja, tottumuksia ja sukupuolirooleja. Tiedon puute, vaikeudet toimia uudessa ympäristössä sekä epäluuloinen ja usein kielteinen suhtautuminen suomalaiseen kulttuuriin vahvistavat lapsiin ja etenkin tyttöihin kohdistuvaa kontrolloivaa käyttäytymistä. Hakemuksissa on tuotu esiin, että perheet pyrkivät suojelemaan tyttöjä liberaalilta, länsimaalaiselta kulttuurilta säilyttääkseen suvun, perheen ja lastensa kunnian esimerkiksi rajoittamalla tyttöjen liikkumista, uhkailemalla ja kontrolloimalla heitä väkivalloin tai naittamalla tytöt hyvin nuorena vasten heidän tahtoaan. Tyttöjen elämää saattavat säädellä tarkat moraaliset säännöt, jotka määrittelevät kunniallisen ja häpeällisen käyttäytymisen rajat. Pukeutumisen, vastakkaisen sukupuolen kanssa seurustelun tai vapaa-ajan vieton tavat poikkeavat usein valtaväestön tyttöjen käyttäytymiskoodista. Vanhempien, erityisesti isän, auktoriteetti on maahanmuuttajaperheissä usein ehdoton. Järjestöjen mukaan vanhempien vastustaminen saattaa johtaa siihen, että perhe menettää maineensa, ja tyttö tulee perheen hylkäämäksi. Perheyhteyden ulkopuolella eläminen on henkisesti kuormittavaa vieraan kulttuurin keskellä.

Kontrolloiva kotikasvatus ei tue tyttöjen integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Maahanmuuttajatyötöt ovat aliedustettuina kuntien nuorisotalojen käyttäjinä ja ohjatuissa harrastusryhmissä. Syyksi on esitetty, että useat maahanmuuttajatyötöt kasvavat yhteiskulttuureista muuttaneissa perheissä, joissa miehet ovat perinteisesti jakaneeet ulkopuolisen maailman siinä missä naiset kodin sisäisen maailman.

Hakemuksissa kerrotaan, että tiukan kasvatuskulttuurin seurauksena tytöille ei myöskään anneta käyttörahaa, joka voisi vähentää tyttöjen riippuvuutta perheistään. Tästä johtuen järjestöjen tiedossa on ollut useita tapauksia, joissa nuoret naiset ovat kaupanneet itseään vanhemmille miehille ansaitakseen rahaa. Vanhempien tiukka kontrolli sekä häpeä ja pelko kertoo vanhemmille seurustelusta ja suunnittelemissa raskauksista on johtanut hakemusten mukaan myös nuorten tyttöjen lisääntyneisiin abortteihin. Tyttöjen tiedon puute ehkäisystä ja sukupuolitaudeista tekee tapauksista erityisen huolestuttavia. Valtionavustushakemuksissa maahanmuuttajajärjestöt ovat kertoneet, että tytöt saattavat myös kohdata kunniaan liittyvää väkivaltaa. Järjestetyistä avioliitoista tiedetään julkisesti vähän. Osalle maahanmuuttajatyöistä järjestetty avioliitto on luonnollinen osa tulevaisuuden suunnitelmia.

Hankkeissa on käsitelty mm. seuraavia aiheita:

- **Valistusta tytöille:** Tytöt ovat saaneet informaatiota mm. omista oikeuksistaan suomalaisessa yhteiskunnassa, lähisuhdeväkivallasta ja avun hakemisesta siihen, kunniaan liittyvästä väkivallasta, pakkoavioliitoista, seksuaaliterveydestä, raskaudesta, abortista.
- **Valistusta perheelle:** Hankkeessa lähestyttiin kokonaisvaltaisesti kaikkia perheenjäseniä ja etenkin vastikään Suomeen saapuneita maahanmuuttajia. Toimenpiteillä haluttiin laajentaa nuorten naisten ja tyttöjen liikkumatilaa, vahvistaa heidän kapasiteettia vaikuttaa omiin valintoihinsa ja luoda heille vertaistukiryhmiä ja matalan kynnyksen kanavia, joissa he voivat luottamuksellisesti ilmaista itseään ja kertoa kohtaamistaan uhkatilanteista. Hankkeen toimijoilla oli valmiudet tarjota tytöille pitkäjänteistä tukea ja opastusta ongelmien ratkaisuun. Hankkeella haluttiin myös tukea tyttöjen vanhempia kasvattajina. Vuorovaikutuksen tavoit-

teena oli löytää keinoja yhdistää lähtömaan ja suomalaisen kulttuurin positiiviset aspektit, lisätä tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja lainsäädännöstä sekä uusista mahdollisuuksista, joita vanhemmat voivat hyödyntää kasvattajina.

- **Infoa viranomaisille:** Hankkeissa on pyritty lisäämään viranomaisten tietoutta maahanmuuttajataustaisiin tyttöihin kohdistuvan väkivallan ilmenemismuodoista sekä edistämään yhteistyötä, kokemusten vaihtoa ja tiedonkulkua järjestöjen ja viranomaisten välillä.
- **Tyttöjen ympärileikkausten ehkäisy:** Yhtenä erittäin tärkeänä aiheena on ollut myös tyttöjen ympärileikkausten ehkäisy. Ympärileikkaukset ovat tavallisia mm. somalialaisten, etiopialaisten ja eritrealaisten keskuudessa – näistä maista Suomeen tulee koko ajan uusia ihmisiä mm. turvapaikanhakijoina ja pakolaiskiintiöissä. Työn tavoitteena on ollut valistaa projektin kohderyhminä olevia maahanmuuttajaryhmiä tyttöjen ympärileikkauksen haitallisuudesta keskustelujen, puhumisen ja koulutuksen avulla. Tyttöjen ympärileikkauksesta on myös tuotettu infomateriaalia eri kielillä.

Toteuttajia mm: African Care Women, Monika-Naiset liitto, Vantaan seurakuntayhtymä.

4.4 Nuorten syrjäytymisen, väkivallan ja radikalisoitumisen ehkäisy

Maahanmuuttajajärjestöt ovat hakemuksissaan korostaneet, että kadulla monikulttuurisissa jengeissä aikaansa viettävillä nuorilla on suuri riski syyllistyä rikoksiin. Järjestöjen mukaan he ovat lähes poikkeuksetta työttömiä, koulunsa kesken jättäneitä ja välinsä vanhempiinsa katkaisseita nuoria. Valtionavustushakemuksissa maahanmuuttajajärjestöt ovat kertoneet, että nuorten tilanteeseen liittyy usein näköalattomuutta eikä roolimalleja ammatilliseen suuntautumiseen ole riittävästi. Vanhemmat eivät pysty myöskään riittävän hyvin seuraamaan nuorten tekemisiä, koska nuorten suomen kielen taito ja yhteiskunnan tuntemus saattaa olla parempi kuin vanhempien. Usein hankkeissa nuorten lisäksi kohderyhmänä ovatkin myös heidän vanhempansa. Esimerkiksi somalijärjestöt ovat kutsuneet nuorten omia vanhempia vanhempainneuvostoihin ja mukaan on kutsuttu myös imaameja, joilla on auktoriteettia ja kulttuurin tuntemusta.

Maahanmuuttajajärjestöt ja viranomaiset, kuten nuorisotoimi, ovat järjestäneet etnisen taustan omaaville nuorille tapahtumia ja leirejä. Hankkeissa on pyritty myös ehkäisemään myymälävarkauksia, väkivaltaa ja etnisten ”jengien” muodostumista. Kauppakeskuksissa ja muissa nuorten ajanviettopaikoissa on toteutettu ns. saapas-toimintaa ja etsivää nuorisotyötä yhteistyössä viranomaisten kanssa. Toiminnalla on pyritty rauhoittamaan nuorten käyttäytymistä sekä keskustelemaan ja ohjaamaan nuoria palvelujen piiriin, kuten työvoimatoimiston ja ammatillisten oppilaitosten asiakkaiksi. Yhteistyötahoina hankkeissa ovat olleet mm. koulut, nuorisotoimi, urheilujärjestöt, poliisi, nuorten vanhemmat, uskonnolliset yhteisöt.

Hankkeissa on käsitelty mm. seuraavia aiheita:

- **Nuorten jengiytyminen:** Useat jengeissä olevat nuoret olivat iältään alle 15-vuotiaita, joten rikosoikeudellinen vastuu ei koske heitä. Ryhmää saattoi johtaa muita nuoria pari vuotta vanhempi nuori. Esimerkkinä hankkeista on Kriminaalihuollon tukisäätiön Jenginuori-hanke, jota rahoitti Raha-automaattiyhdistys. Hankkeen päätavoitteena oli rakentaa monikulttuuristen jenginuorten, erityisesti

romanien ja somalien, tavoittamiseen ja heidän tarvitsemiinsa palveluihin sitouttamiseen tähtäävä etsivän työn malli. Hanke päättyi vuonna 2016. Lue lisää hankkeesta: www.kriti.fi/fin/hankkeet/jenginuorihanke

Somalitauastaisten tyttöjen jengihankkeen tarkoituksena oli ehkäistä jengiytymistä ja väkivaltaa tarjoamalla tytöille vaihtoehtoista toimintaa ja vahvistamalla heidän identiteettiään sekä auttamalla heitä integroitumaan yhteiskuntaan. Tytöille järjestettiin työpajoja, ohjattua liikuntaa ja keskusteluryhmiä. Tytöille haluttiin antaa mahdollisuus sosiaalisen kanssakäymiseen keskenään ja valtaväestön tyttöjen kanssa. Tyttöjen vanhemmille tarjottiin mahdollisuus osallistua toimintaan.

- **Nuorten radikalisoitumisen ehkäisy:** Valtionavustushakemuksissa maahanmuuttajajärjestöt ovat tuoneet esiin maahanmuuttajavanhempien vaikeudet tunnistaa nuorten kohtaamia haasteita ja ongelmia monikulttuurisessa arjessaan. Hankkeissa heille on tarjottu keskustelutilaisuuksia jatyökaluja, joiden myötä vanhemmat voivat helpottaa nuorten terveen monikulttuurisen identiteetin rakentumista. Joissakin hankkeissa on järjestetty nuorille ja heidän vanhemmilleen yhteisiä keskustelutilaisuuksia ja seminaareja, joissa on pyritty ehkäisemään ja torjumaan mahdollisesti jo syntyneitä aatteita radikaalista islamista. Hankkeissa on tarjottu nuorille vaihtoehtoja ja ohjattu heitä mielekkääseen toimintaan, kuten hyvien harrastuksien piiriin.

Toteuttajina ovat olleet mm. Kanava Nuoriso ry, Suomen Somaliland kehitys ja integraatio ry, Kriminaalihuollon tukisäätiö, Nuorten muslimien foorumi, Myyrmäki-Seura ry, Helsingin kaupunki. Yhteistyötahoina mm. poliisi, sosiaalitoimi, nuorisotoimi, koulut, imaamit.

4.5 Oman näkökulman tarkastelu ja avartaminen

Helsingin kaupunki aloitti keväällä 2015 yhdessä hankekumppaniensa kanssa yhteistyön Cambridgen yliopiston kanssa kehittääkseen ns. ICthinking-metodiin pohjautuvan ohjelman. Helsinkiin kehitettävän ”Minun Silmin, Sinun Silmin” -ohjelman ensisijaisena kohderyhmänä ovat 15–18-vuotiaat nuoret. Ohjelmien avulla autetaan osallistujia laajentamaan näkökulmia ja katsomaan maailmaa monimuotoisesti, mustavalkoisen ajattelun sijaan. Mustavalkoinen ja jäykkä ajattelun rakenne luo helposti pohjaa ääriajattelulle. Kehitetyt ohjelmat ovat olleet jatkuvan arvioinnin kohteena ja niiden pohjalta on voitu osoittaa metodin kehittävän ihmisen ajattelun rakennetta teorian mukaisesti pois mustavalkoisesta ajattelutavasta. Ohjelmat auttavat osallistujia kehittämään myös ns. meta-kognitiota, eli ’näkemään omaa ajatteluaan’, jolloin on helpompi tunnistaa, milloin ja missä tilanteissa turvautuu mustavalkoiseen päätteeseen.

Ohjelma on 16 tunnin kokonaisuus, jonka teemat on kehitetty suunnitteluryhmässä Helsingissä ja niiden pohjalta ohjelman sisältö ryhmäharjoitteineen on luotu Cambridgessä ICthinking-metodin mukaisiksi. Ohjelman tavoitteena on edistää kriittistä ajattelua ja erilaisuuden ymmärtämistä laajemmin nuorten keskuudessa. Ohjelma on tarkoitettu ottaa käyttöön koulujen ja nuorisotalojen lisäksi myös järjestökumppaneiden nuorten toiminnassa. IC-Thinking-metodin tavoitteena ei ole muuttaa ihmisten mielipiteitä vaan ajatuksen rakennetta, joka avartuu katsomaan asioita myös toisten silmin, omaa identiteettiä ja arvoja kadottamatta. Ohjelma poikkeaa muista vastaavista ohjelmista sillä, että metodi nojautuu vahvasti draamapedagogiikkaan ja neuropsykologisen tietoon. Kun se mitä sanotaan ja puhutaan esitetään, koetaan ja tunne-

taan, vaikuttaa se eri tavalla aivojen toimintaan ja mahdollistaa siten ajattelun rakenteen muutoksen.

IC-Thinking tarkoittaa 'Integrative Complexity' -ajattelua ja voidaan vapaasti kääntää suomeksi tarkoittavan 'monimuotoisen integroivan' ajattelun kehittämistä. Sara Savage Cambridgen yliopistosta on IC-Thinking-teorian pohjalta kehittänyt IC-Thinking-metodin ja metodiin perusteella hän on kehittänyt useita ohjelmakokonaisuuksia eri-ikäisille ja eri kohderyhmille Englannin lisäksi muun muassa Skotlantiin, Keniaan ja Bosniaan. Suomen lisäksi uusia ohjelmia on kehitteillä ainakin Pakistaniin. Ohjelmien tavoitteena on vähentää konflikteja, jotka syntyvät esimerkiksi sektarianismin tai muusta erilaisuuden pelosta.

5 Tutkimuksen rooli rikosentorjunnan kehittämisessä

Rikosentorjuntaneuvosto korostaa kaikessa toiminnassaan sitä, että rikollisuuden torjunnan ja ehkäisyn tulisi perustua tutkimustietoon. Koska yhteiskunnan taloudelliset resurssit ovat niukat, niiden kohdentamisen tueksi tarvitaan tietoa siitä, mikä vaikuttaa ja mikä ei. Vaikuttavuustieto on tärkeää myös siksi, että toimenpiteet voivat olla vaikuttavia, tehottomia, tai jopa haitallisia.

5.1 Tutkimuksen koostaminen ja tutkimusinfrastruktuurin kehittäminen

Arviointitutkimuksen tehostaminen

Kuten tässä katsauksessa on todettu, monia erilaisia toimintamuotoja on esitetty ja kokeiltu kansalaisjärjestöjen ja muiden yhteisöjen tekemien aloitteiden ja ohjelmien pohjalta. Arviointitutkimusta on kuitenkin niukasti eli emme tiedä, missä määrin toimilla on onnistuttu vähentämään ongelmia. Siksi rikosentorjuntaneuvosto korostaa, että erityisesti toimenpiteiden vaikuttavuustutkimusta tarvitaan lisää ja sille olisi löydettävä taloudelliset resurssit, koskien myös maahanmuuttajien kokeman ja tekemän rikollisuuden ehkäisyä.

Arviointitiedon koostaminen

Sen lisäksi, että Suomessa toteutettuja toimenpiteitä olisi syytä arvioida tutkimuksellisesti, olisi koottava jo olemassa olevaa arviointitietoa. Rikosentorjuntaneuvoston tutkimusjaoston 2016 perustamaa arviointitutkimuksen tietokannan kehittämistä jatketaan. Lisäksi olisi pyrittävä koostamaan muissa maissa tehtyjen arviointitutkimusten tuloksia, yleisesti ja koskien myös maahanmuuttajien kokeman ja tekemän rikollisuuden ehkäisyä. Olisi lisättävä jo tehdyn vaikuttavuustutkimuksen systemaattisia katsauksia ja meta-analyyseja.

Kansallisten osoittimien ja tutkimusaineistojen kehittäminen

Neuvosto esittää selvitettäväksi, voidaanko rikollisuuden kansallisiin ja paikallisiin kyselyihin lisätä maahanmuuttajiin tai maahanmuuttoon liittyviä osioita. Kyselyillä tarkoitetaan esimerkiksi toistettavia kansallisia kyselyitä kuten Kouluterveyskyselyä, Nuorisorikollisuuskyselyä, Kansallista rikosuhritutkimusta, ja vastaavia. Lisäksi Rikosentorjuntaneuvoston kunnille tarjoamaa turvallisuuskyselyä voidaan kehittää tässä suhteessa.

Kyselypohjaisessa seurannassa ja tutkimuksessa erään reunaehdon muodostaa vastausalttiuden keskeinen rooli. Maahanmuuttajaryhmissä kyselyihin vastaamisalttius voi olla pienempää kuin kantaväestössä. Siksi arviointi- ja muussa tutkimuksessa olisi kehitettävä myös rekisteritutkimusta ja tuettava rekisterien tutkimuskäytön edellytyksiä.

5.2 Sisällöllisiä tutkimusaloitteita

On tärkeää tutkia lupaavien toimintamuotojen vaikuttavuutta ja koostaa tietoa olemassa olevasta tutkimustiedosta. Lisäksi tarvitaan myös muuta uutta tutkimustietoa tiedossa olevista erityisistä tutkimustarpeista. Tämän katsauksen teemojen osalta neuvosto esittää seuraavia suosituksia ja näkökohtia koskien maahanmuuttajien kokeman ja tekemän rikollisuuden ehkäisyä.

Rikosten torjunta

- Rasististen asenteiden koveneminen turvapaikkatilanteen seurauksena.
- Tutkimus turvapaikanhakijoiden rikollisuudesta, jossa huomioidaan ryhmäkohtaiset erityispiirteet sekä vertailu yleisesti maahanmuuttajaväestön rikollisuuteen ja uhriutumiseen.
- Vastaanottokeskuksissa saadun perehdytyksen vaikutus rikollisuuteen. Tutkimuksella selvitetään, mitä vaikutusta turvapaikanhakijan saamalla rikoslakia koskevalla perehdytyksellä on ollut. Mitä kehitettävää tässä olisi? Onko jotain kohderyhmiä ryhmäkohtaisia eroja joita tulisi huomioida?

Lapset ja nuoret erityisryhmänä

- Turvapaikanhakijoina Suomeen tulleiden lasten ja nuorten oikeudellinen asema suhteessa muihin EU- ja Pohjoismaihin.
- Laadullinen seuranta tutkimus turvapaikanhakijalasten ja -nuorten kiinnittymisestä Suomeen ja siitä, minkälaisen turvaverkon suomalaiset instituutiot (koulu, lastensuojelu, nuorisotyö, terveydenhuolto jne.) heille tarjoavat.
- Kehitetään keinoja ehkäistä yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden joutumista seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi ja tutkitaan näiden keinojen vaikuttavuutta.
- Alle 18-vuotiaiden turvapaikanhakijoiden oikeusturva rikosoikeudessa ja lastensuojelullisten kysymykset.
- Maahanmuuttoon ja sen vastustukseen liittyvä poliittinen ja uskonnollinen radikalisoituminen nuorisotutkimuksellisen ymmärryksen valossa.

6 Lopuksi

Rikksentorjuntaneuvosto järjesti joulukuussa 2015 seminaarin, missä esiteltiin hyviä malleja turvapaikanhakijoiden kohtaamiseksi sekä uusien ja vanhojen asukkaiden vuoropuhelun ja turvallisuudentunteen lisäämiseksi. Rikksentorjuntaneuvosto painotti seminaarissa julkaistussa kannanotossaan, että uusien ja vanhojen asukkaiden huoli turvallisuudesta on aito ja se on otettava vakavasti. Kansalaisjärjestöillä ja vapaaehtoistyöllä on merkittävä rooli turvallisuuden rakentamisessa. Kannanoton ajatukset ovat edelleen ajankohtaisia ja kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen tärkeä rooli rikosten ehkäisyssä on sisällytetty myös kansalliseen rikksentorjuntaohjelmaan Turvallisesti yhdessä (OM 2016).

Kuullaan maahanmuuttajia rikosten ehkäisyssä

Maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden kuuleminen rikosten ehkäisyssä on tärkeää, sillä heillä voi olla esittää hyviä keinoja omien yhteisöjensä rikosten, rikoksen pelon ja uhriksi joutumisen estämiseksi. Kuulemisen ja osallistamisen kautta voidaan vahvistaa yhteisöä ja lisätä heidän vaikuttamisen mahdollisuuksiaan ja näin myös ehkäistä rikoksia.

Rikksentorjuntaohjelmassa esitetään keinoja ja kanavia asukkaiden kuulemiseksi. Asukasraadit ja -foorumit mahdollistavat asukkaille monipuolisen tavan vaikuttaa ja osallistua turvallisuuden ja viihtyisyyden edistämiseen suoraan tai välillisesti. Monenlaisella toiminnalla ja tapahtumilla on vaikutusta asuinalueiden turvallisuuteen ja viihtyisyyteen, asukkaiden hyvinvointiin ja jopa rikosten ennaltaehkäisyyn. Edellä mainitut osallisuuden rakenteet eivät tavoita kaikkia väestöryhmiä, esimerkiksi maahanmuuttajia. Alueella toimivien monikulttuuristen kahviloiden ja liikkeiden sekä uskonnollisten yhdyskuntien kautta voidaan tavoittaa eri kieli-, kulttuuri- ja uskontotauksia asukkaita.

Parannetaan turvallisuuden tunnetta yhteisöjä vahvistamalla

Vanhojen ja uusien asukkaiden kohtaaminen ei aina ole sujunut ilman ongelmia. Paikkakunnilla, joihin on perustettu vastaanottokeskuksia, kuntalaiset ovat huolissaan poliisin tietoon tulleista epäilyistä raikauksista ja tyttöihin kohdistuvasta häirinnästä, joissa epäillyt ovat olleet turvapaikanhakijoita. Suomalaisten ja turvapaikanhakijoiden huoli turvallisuudesta on otettava vakavasti. Paikkakunnilla, joilla on vastaanottokeskuksia, tarvitaan avointa keskusteluyhteyttä osapuolten välillä ja yhteisö- ja ympäristötyötä asumisyhteisöjen rakenteiden vahvistamiseksi. Tällaisesta toiminnasta hyvä esimerkki on Helsingin Diakonissalaitoksen yhteisötyön muodot. Yhteisökoordinaattori vastaa kaikkiin ympäristöstä tuleviin huolenaiheisiin, tiedottaa ja purkaa huhuja, sekä luo yhteistä tekemistä alueen uusien ja vanhojen asukkaiden sekä alueen järjestöjen ja liike-elämän kesken. Lähtökohta on, että kaikkien kanssa pystytään kommunikoimaan. Pakolaisavun Naapuruussovittelu on toinen työmuoto, jonka avulla uudet ja vanhat asukkaat tulevat huolineen kuulluksi ja voivat etsiä yhdessä ongelmanratkaisua ja yhteistoiminnallisuutta.

Oikeusministeriön demokratia-, kieli- ja perusoikeusasioidenyksikkö käynnisti vuoden 2016 alussa kolmivuotisen *TRUST – Hyvät väestösuhteet Suomessa* -hankkeen. Sen kautta pyritään kehittämään ja edistämään väestöryhmien välisiä suhteita paikkakunnilla, joilla on vastaanottokeskuksia tai kuntaan sijoittuneita maahanmuuttajataustaisia ihmisiä. Keskeisenä tavoitteena on ehkäistä ennalta konflikteja ja parantaa paikallisia ja valtakunnallisia väestösuhteita. Trust-hanke käynnistyi koulutuksilla yhdenvertaisuudesta ja laajemmin perus- ja ihmisoikeuksista, joita pidettiin niin vastaanottokeskusten henkilökunnalle, vapaaehtoisille kuin asukkaillekin. Osallistujat kokivat hyvien väestösuhteiden lähestymistapaa hyödyntävän koulutuksen mielekkääksi tavaksi käsitellä sekä vastaanottokeskusten työtä ja arkea että suhdetta paikallisyhteisöön. Pilottivaiheessa kehitetyt koulutuspaketit julkaistaan hankkeen aikana ja ne tulevat olemaan avoimesti hyödynnettävissä.

Otetaan maahanmuuttajat osaksi yhteisöä

Rikosten ehkäisyn lähtökohtana on, että yhdessä tekeminen luo yhteenkuuluvuutta ja vähentää turvattomuuden kokemista. Arkirikollisuuden, järjestyshäiriöiden ja arjen ongelmien ja riitojen ehkäisemiseen ja ratkaisemiseen tarvitaan myös konkreettisia ratkaisumalleja edistämään asukkaiden yhteisöllisyyttä ja vuoropuhelua.

Asukasaktivismi edistää turvallisuutta rakentaessaan yhteisöllisyyttä, johon turvapaikanhakijat ja muut maahanmuuttajaryhmät voivat tulla luontevasti mukaan. Asukasaktivismilla ja vahvoilla paikallisyhteisöillä saattaa jopa olla keinoja ratkaista ristiriitoja maahanmuuttajien ja heihin epäluuloisesti suhtautuvien, kantaväestöstä nousevien ryhmien välillä. Monilla paikkakunnilla vapaaehtoiset kansalaiset ja turvapaikanhakijoiden tukiryhmät ovat järjestäneet vastaanottokeskuksissa toimintaa, kuten ravintolapäiviä, teatterikäyntejä, musiikkitapahtumia ja jalkapallo-otteluita. He hoitavat myös turvapaikanhakijoiden vaatetuksen ja järjestävät vapaaehtoisina kielenopetusta.

Asuinalueilla erilaisten kulttuurien ja tapojen yhteentörmäyksestä aiheutuvien ristiriitojen ehkäisyssä ja ratkaisemassa apuna ovat myös asukasisännöinti, sosiaalinen isännöinti ja monenlaiset vapaaehtoistyön muodot.

Hyödynnetään maahanmuuttajien osaamista ja kulttuurin tuntemusta rikosten ehkäisyssä

Yhteisön lait, säännöt ja kulttuuri tuntemalla pääsee osaksi yhteisöä. Sensitiivisistä aiheista puhuttaessa saattaa olla tehokkainta, jos tietoa jakaa toinen maahanmuuttajataustainen tai järjestöt. On usein hyödyllistä ottaa Suomeen aikaisemmin saapuneet maahanmuuttajat mukaan uusien tulijoiden kotouttamiseen ja rikosten ehkäisyhankkeisiin, sillä he tuntevat lähtijöiden olosuhteet ja Suomen kulttuurin ja lainsäädännön ja voivat toimia tulkkeina. Luvussa 4 esitetyt valtionavuksin tuetut maahanmuuttajajärjestöjen toteuttamat rikosentorjuntahankkeet ovat esimerkkejä tästä. Toiminnassa mukana oleminen ja osaamisen hyödyntäminen luovat sosiaalista pääomaa, joka voi tuottaa mahdollisuuksia yhteisölle itselleen osoittaa ja ratkaista paikallisia ongelmia sekä luoda uusia toimintaedellytyksiä. Maahanmuuttajajärjestöille tulisi antaa tarvittaessa lisätukea erilaisten avustusten hakuprosesseissa.

Tuetaan maahanmuuttajanuorten integroitumista koulussa

Kunta järjestää turvapaikkahakemuksen käsittelyä odottaville oppivelvollisuusikäisille nuorille perusopetusta ja myös alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus varhaiskasvatukseen. Vastaanottokeskuksissa järjestetään myös kielenopetusta, mutta sen alkaminen vaihtelee vastaanottokeskuksittain. Koulut järjestävät pakolaisille valmistavia luokkia, ja useilla kunnilla on tästä toiminnasta jo aikaisempaa kokemusta. Tehokkaat kotouttamiskeinot ja kielenoppiminen ovat keinoja ehkäistä syrjäytymistä ja on tärkeää, että turvapaikanhakijat ovat tasa-arvoisessa asemassa erityisesti kieliopin-tojen suhteen riippumatta siitä, tuottavatko vastaanottokeskuksen palvelut järjestö tai liikeyritys.

Valmistavien luokkien yhteydessä hyvänä käytäntönä voidaan pitää kummitoiminnan järjestämistä, jossa pakolaisille nimetään vapaaehtoisia auttajia. Pakolaisten koulutuksessa on kuitenkin paljon haasteita. Kulttuuristen erojen lisäksi ei välttämättä tunneta esimerkiksi suomalaista kirjoitusjärjestelmää. Nuoren integroitumiselle on koettu olevan haittaa myös siitä, että hän opiskelee ikäistään alemmalla luokka-asteella. Nuorelle onkin alkuun hyvä tarjota oppiaineita, joissa kieli ei ole este oppimiselle. Pakolaislasten ja heidän huoltajiensa on huomattu olevan erittäin motivoituneita koulutuksen suhteen.

Suomen Pakolaisapu järjestää kouluvierailuja, joilla pakolaisena Suomeen saapunut henkilö kertoo lapsille omista kokemuksistaan. Esitys sisältää usein kertomuksia kotimaasta lähdön syistä, kokemuksia matkasta Suomeen ja siitä, miten hänen elämänsä Suomessa on käynnistynyt. Suomeen onnistuneesti kotoutuneita turvapaikanhakijoita kannattaa hyödyntää esimerkkeinä ja roolimalleina äskettäin Suomeen saapuneille pakolaisnuorille.

Rikksentorjuntaneuvosto haluaa painottaa, että maahanmuutto ei ole hetken ongelma joka pitää ”korjata” vaan osa yhteiskunnallista kehitystä ja globalisaatiota. Tästä syystä rikksentorjunnan näkökulmasta on hyvä selvittää toimiviksi havaittuja käytäntöjä, joilla tulijoiden syyllistymistä rikoksiin tai rikoksen uhriksi joutumista voidaan torjua. Tässä katsauksessa on omalta osaltaan nostettu esille huomionarvoisia seikkoja sekä toimia ja hankkeita, joilla voidaan edesauttaa tulijoiden sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

LÄHTEET

Bennett, T. (1998). Crime prevention, in Tonry M (ed), The handbook of crime and punishment. New York: Oxford University Press: 369–402.

Hietaniemi, T. (30.12.2015). Turvapaikanhakijatilanteen vaikutukset rikollisuuden kehitykseen ja rikostorjuntaan. PTR.

Keskusrikospoliisi (2016a). Rajat ylittävän rikollisuuden PTR -teematilannekatsaus valtionjohdolle, Kevät 2016, Maahanmuuton vaikutukset rikollisuustilanteeseen Suomessa Versio 23.3.2016, KRP:n diaarinumero POL-2016-3149.

Keskusrikospoliisi (2016b). Ulkomaalaisten rikollisuus 2015. Rikollisuuskatsaus 19.5.2016.

Laitinen, K. & Jukarainen, P. & Boberg H. (2016). Maahanmuutto & turvallisuus – arvioita nykytilasta ja ennusteita tulevaisuudelle. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 7/2016

Lehti, M. & Salmi, V. & Aaltonen, M. & Danielsson, P. & Hinkkanen, V. & Niemi, H. & Sirén, R. & Suonpää, K. (2014). Maahanmuuttajat rikosten uhreina ja tekijöinä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 265.

Maahanmuuttovirasto (2016). Turvapaikka- ja pakolaistilastot.
http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka- ja_pakolaistilastot

MTS (2016). Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta,
http://www.defmin.fi/files/3338/MTS_mielipidetutkimus_15_raportti_suomeksi.pdf

MTV3 (2015). Uutiset, Kotimaa 20.11.2015. Turvapaikanhakijatilanne huolettaa suomalaisia – yli 80% kokee turvallisuuden heikentyvän

Niemi, H. & Lehti, M. (2016). Ulkomaalaiset, maahanmuuttajat ja rikollisuus. Teoksessa Rikollisuustilanne 2015. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin katsauksia 14/2016. Helsinki: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto.

OM (2016). Turvallisesti yhdessä. Kansallinen rikosentorjuntaohjelma. Oikeusministeriö. Selvityksiä ja ohjeita 30/2016.

Oksanen, T. (2016). Kunta10-tutkimus. Työterveyslaitos.
http://partner.ttl.fi/fi/tutkimus/hankkeet/kunta10_tutkimus/Sivut/default.aspx

Piispa, M. & Sambou, S. & Alanko, M. (2017). Turvallisuuden kokemukset vastaanotokeskuksissa. Työntekijöiden näkemyksiä vastaanotokeskusten turvallisuudesta toukokuussa 2016 toteutetussa turvallisuuskyselyssä. Oikeusministeriö. Selvityksiä ja ohjeita 1/2017.

Poliisin tiedote (26.7. 2016): Poliisin puoli vuotta: nettipetokset ja seksuaaliset ahdistelut lisääntyneet, väkivaltarikokset vähentyneet.

Sutela, H. & Lehto, A-M. (2014). Työolojen muutokset 1977–2013. Tilastokeskus. Suomen virallinen tilasto. Helsinki.

Welsh, B. & Hoshi, A. (2006). Communities and crime prevention, in Sherman L, Farrington D, Welsh B, Layton Mackenzie D (eds), Evidence-based crime prevention. London: Routledge

LIITTEET

LIITE 1: Turvapaikkahakemuksen prosessi

1. Turvapaikkaa voi hakea henkilö, jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi.
2. Suomesta turvapaikkaa hakevan henkilön on matkustettava Suomeen. Turvapaikkaa ei voi hakea ulkomailta käsin.
3. Suomeen saavuttuaan henkilön tulee mahdollisimman pian ilmoittaa rajatarkastusviranomaiselle tai poliisille halunsa hakea turvapaikkaa.
4. Turvapaikkahakemuksen vastaanottava viranomaisen kirjaa hakijan perustiedot ja ottaa häneltä sormenjäljet sekä tekee tarvittavat rekisteritarkistukset.
5. Turvapaikanhakijan hakemus siirtyy Maahanmuuttoviraston (Migri) käsittelyjonoon.
6. Turvapaikanhakija ohjataan vastaanottokeskukseen asumaan, jossa hän odottaa kutsua turvapaikkapuhutteluun.
Suomi ei käsittele turvapaikanhakijan hakemusta, mikäli hänellä on jo oleskeluoikeus toisessa turvallisessa maassa tai jokin muu maa on vastuussa hänen hakemuksen käsittelystä EU:n vastuunmäärittämisasetuksen perusteella.
7. Migri ilmoittaa hakijalle turvapaikkapuhuttelun ajankohdan.
8. Turvapaikkatutkinnassa Migri selvittää hakijan henkilöllisyyden, matkareitin sekä sen, voidaanko hänen hakemus käsitellä Suomessa.
9. Turvapaikkapuhuttelussa hakijan pitää kertoa mahdollisimman tarkkaan ne syyt, miksi hän hakee turvapaikkaa. Migri ohjeistaa hakijaa ottamaan mukaan kaikki mahdolliset hakijan kertomusta tukevat todisteet.
10. Migri tutkii, voidaanko hakijalle antaa kansainvälistä suojelua tai myöntää oleskelulupa muulla perusteella.
11. Migri tai poliisi ilmoittaa hakijalle, kun päätös on tehty.
12. Jos hakija saa kansainvälistä suojelua, hänelle annetaan oleskelulupakortti. Tämän jälkeen hän voi hakea pakolaisen matkustusasiakirjaa tai muukalaispassia.
13. Hakija voi valittaa kielteisestä päätöksestä hallinto-oikeuteen.
14. Myönteisen turvapaikkapäätöksen saanut turvapaikanhakija saa jäädä Suomeen ja saa kuntapaikan. Kuntapaikan tarjonnut kunta antaa hänelle asunnon.
15. Ne turvapaikanhakijat, jotka eivät saa jäädä Suomeen, voivat hakea vapaaehtoisen paluun ohjelmaan. Vapaaehtoisen paluun kautta voi saada tukea kotiinpaluuseen.

LIITE 2: Turvapaikanhakija rikoksesta epäiltynä 1.1.–30.9.2016

ROOLI / NIMIKE	Yhteensä
RIKOKSESTA EPÄILTY (kaikki yht.)	2057
PAHOINPITELY	596
NÄPISTYS	330
LIEVÄ PAHOINPITELY	149
LAITON UHKAUS	133
LAITTOAMAN MAAHANTULON JÄRJESTÄMINEN	95
VARKAUS	60
LIIKENNERIKKOMUS	47
KULKUNEUVON KULJETTAMINEN OIKEUDETTA	40
SEKSUAALINEN AHDISTELU	38
TÖRKEÄ PAHOINPITELY	37
VAHINGONTEKO	36
VÄÄRENNYSAINEISTON HALLUSSAPITO	32
HAITANTEKO VIRKAMIEHELLE	26
JÄRJESTYSTÄ YLLÄPITÄVÄN HENKILÖN VASTUSTAMINEN	25
LAPSEN SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ	25
RAISKAUS	23
HUUMAUSAINEN KÄYTTÖRIKOS	21
VÄÄRÄN HENKILÖTIEDON ANTAMINEN	21
VIRKAMIEHEN VASTUSTAMINEN	20
LIEVÄ VAHINGONTEKO	18
JÄRJESTYSRIKKOMUS	15
LIEVÄ PETOS	15
PERÄTÖN LAUSUMA VIRANOMAISMENETTELYSSÄ	15
ULKOMAALAISSRIKKOMUS	15
LIIKENNETURVALLISUUDEN VAARANTAMINEN	12
KUNNIANLOUKKAUS	11
RYÖSTÖ	11
TOISEN VAHINGOITTAMISEEN SOVELTUVAN ESINEEN TAI AINEEN HALLUSSAPITO	11
TÖRKEÄN PAHOINPITELYN YRITYS	11
TÖRKEÄ RAISKAUS	10
PAKOTTAMINEN SEKSUAALISEEN TEKOON	9
RAISKUKSEN YRITYS	9
NISKOITTELU POLIISIA VASTAAN	8
VIRKAMIEHEN VÄKIVALTAINEN VASTUSTAMINEN	8
HUUMAUSAINERIKOS	7
TAPON YRITYS	7
AJONEUVORIKKOMUS	6
NÄPISTYKSEN YRITYS	6
VIESTINTÄRAUHAN RIKKOMINEN	6
KAVALLUS	5
PAHOINPITELYN YRITYS	5

ROOLI / NIMIKE	Yhteensä
TÖRKEÄ LAPSEN SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ	5
KOTIRAUHAN RIKKOMINEN	4
PETOS	4
REKISTERIMERKINTÄRIKOS	4
ALKOHOLIRIKKOMUS	3
LAPSEN HOUKUTTELEMINEN SEKSUAALISIIN TARKOITUKSIIN	3
LIEVÄ ALKOHOLIRIKOS	3
TÖRKEÄ LAITOMAN MAAHANTULON JÄRJESTÄMINEN	3
VAINOAMINEN	3
ILKIVALTA	2
KALASTUSRIKKOMUS	2
KÄTKEMISRIKKOMUS	2
LAITON TUONTITAVARAAN RYHTYMINEN	2
SUKUPOULISIVEELLISYYDEN JULKINEN LOUKKAAMINEN	2
SUKUPOULISIVEELLISYYTTÄ LOUKKAAVAN LASTA ESITTÄVÄN KUVAN HALLUSSAPITO	2
TAPPO	2
TÖRKEÄ RATTIJUOPUMUS	2
VARKAUDEN YRITYS	2
VEROPETOS	2
AJOKORTTIRIKKOMUS	1
AVUNANTO/ VALTIONRAJARIKOS	1
IHMISKAUPPA	1
KIIHOTTAMINEN KANSANRYHMÄÄ VASTAAN	1
KIRISTYS	1
KULKUNEUVON LUOVUTTAMINEN JUOPUNEELLE	1
KUOLEMANTUOTTAMUS	1
LAPSEN SEKSUAALISEN HYVÄSIKÄYTÖN YRITYS	1
LIEVÄ SALAKULJETUS	1
LIEVÄ VEROPETOS	1
LIIKENNEJUOPUMUS MOOTTORITOMALLA AJONEUVOLLA	1
LÄÄKERIKKOMUS	1
OIKEUDENKÄYTÖSSÄ KUULTAVAN UHKAAMINEN	1
PAKOTTAMINEN	1
PETOKSEN YRITYS	1
POLIISILAKIPERUSTEISET KIINNIOTOT	1
SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ	1
SEKSUAALISEN HYVÄSIKÄYTÖN YRITYS	1
SOTARIKOS	1
TUHOTYÖ	1
TUHOTYÖN YRITYS	1
TUPAKAN MYYNTIRIKOS	1
TUPAKKATUOTERIKKOMUS	1
TÖRKEÄ KOTIRAUHAN RIKKOMINEN	1
TÖRKEÄ LIIKENNETURVALLISUUDEN VAARANTAMINEN	1
TÖRKEÄ LUVATON KÄYTTÖ	1

ROOLI / NIMIKE	Yhteensä
TÖRKEÄ MAKSUVÄLINEPETOS	1
TÖRKEÄN HENKEEN TAI TERVEYTEEN KOHDISTUVAN RIKOKSEN VALMISTELU	1
VAPAUDENRIISTO	1
VÄKIVALTAKUVAUKSEN LEVITTÄMINEN	1
YKSITYISELÄMÄÄ LOUKKAAVA TIEDON LEVITTÄMINEN	1

Lähde: poliisin rikosilmoitusjärjestelmän tilastot

LIITE 3: Turvapaikanhakija asianomistajana rikoksissa 1.1.–30.9.2016

ROOLI / NIMIKE	Yhteensä
ASIANOMISTAJA (kaikki yht.)	1507
PAHOINPITELY	703
LAITON UHKAUS	191
LIEVÄ PAHOINPITELY	149
VARKAUS	82
NÄPISTYS	72
KUNNIANLOUKKAUS	27
PETOS	27
TÖRKEÄ PAHOINPITELY	26
VAHINGONTEKO	20
IHMISKAUPPA	18
RAISKAUS	16
LIEVÄ PETOS	13
LIIKENNETURVALLISUUDEN VAARANTAMINEN	13
LAPSEN SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ	11
RYÖSTÖ	11
TÖRKEÄN PAHOINPITELYN YRITYS	11
KOTIRAUHAN RIKKOMINEN	10
LIEVÄ KAVALLUS	10
KAVALLUS	9
PAHOINPITELYN YRITYS	8
TAPON YRITYS	6
LIEVÄ VAHINGONTEKO	5
KIRISTYS	4
KUOLEMANTUOTTAMUS	4
LAITOMAN MAAHANTULON JÄRJESTÄMINEN	4
SEKSUAALINEN AHDISTELU	4
VIESTINTÄRAUHAN RIKKOMINEN	4
LIEVÄ LUVATON KÄYTTÖ	3
VAINOAMINEN	3
VAMMANTUOTTAMUS	3
LIEVÄ MAKSUVÄLINEPETOS	2
LIIKENNERIKKOMUS	2
LÄHESTYMISKIELLON RIKKOMINEN	2
OIKEUDENKÄYTÖSSÄ KUULTAVAN UHKAAMINEN	2
TIETOMURTO	2
TÖRKEÄ RAISKAUS	2
TÖRKEÄ RYÖSTÖ	2
VARKAUDEN YRITYS	2
YKSITYISELÄMÄÄ LOUKKAAVA TIEDON LEVITTÄMINEN	2
ELÄIMEN VARTIOIMATTA JÄTTÄMINEN	1
HAITANTEKO VIRKAMIEHELLE	1

ROOLI / NIMIKE	Yhteensä
HALLINNAN LOUKKAUS	1
IDENTITEETTIVARKAUS	1
JÄRJESTYSRIKKOMUS	1
JÄRJESTYSTÄ YLLÄPITÄVÄN HENKILÖN VASTUSTAMINEN	1
LUVATON KÄYTTÖ	1
MAKSUVÄLINEPETOS	1
PAKOTTAMINEN	1
PAKOTTAMINEN SEKSUAALISEEN TEKOON	1
RAHAPELIRIKOS	1
RAISKAUKSEN YRITYS	1
RYÖSTÖN YRITYS	1
SYRJINTÄ	1
TÖRKEÄ KUNNIANLOUKKAUS	1
TÖRKEÄ LAPSEN SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ	1
TÖRKEÄ VARKAUS	1
TÖRKEÄN HENKEEN TAI TERVEYTEEN KOHDISTUVAN RIKOKSEN VALMISTELU	1
VAARAN AIHEUTTAMINEN	1
VIRANOMAISEN MYÖNTÄMÄN ASIAKIRJAN KATOAMINEN	1
VIRKAVELVOLLISUUDEN RIKKOMINEN	1
VÄÄRÄ ILMIANTO	1

Lähde: poliisin rikosilmoitusjärjestelmän tilastot

LIITE 4: Oikeusministeriön rahoittamat rikosentorjuntahankkeet, joissa kohderyhmänä olivat etniset vähemmistöt

2004:

- Africarewo ry: Tieto tukena

2005:

- Ziwar kurdinaisten verkosto ry: Kurdinaisten ja maahanmuuttajanaisten rikostorjuntahanke pääkaupunkiseudulle
- Africarewo ry: Maahanmuuttajanaisten rikostorjuntahanke pääkaupunkiseudulle / Afrikkalaisnaiset
- Monika-Naiset Liitto ry: Seudullisen matalan kynnyksen palvelujen tarvekartoitus väkivaltaa kokeneille maahanmuuttajanaيسille

2006:

- Africarewo ry: INA – Itsenäiset Naiset
- Helsingin kaupunki, nuorisoasiankeskus: Helsinki Safe City – Kaisaniemi
- Monika Naiset liitto ry: Perhetyö väkivallan ehkäisyssä
- Monika Naiset liitto ry: Väkivallan erityispiirteiden tunnistaminen ja uhrien auttaminen maahanmuuttajaperheissä
- Suomen Somaliliitto ry: Pois kadulta

2007:

- Ensi- ja turvakotien liitto ry: Maahanmuuttajien nettiauttaminen
- Monika-Naiset liitto ry: Maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan ehkäisy ja tunnistaminen 2007–2009
- Suomen Somaliland kehitys ja integraatio ry: Somalitaustaisten nuorten sosiaalistaminen yhteiskuntaan

2008

- Irakin Naisten Yhdistys: Nuorisotyö väkivallan ehkäisyssä
- Monika-Naiset liitto ry: Maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan ehkäisy ja tunnistaminen 2007–2009
- Ziwar kurdinaisten verkosto: Kurdinaisten rikostorjunta

2009

- African Care Women ry: Terve perhe
- Irakin Naisten Yhdistys ry: Turvallinen perhe
- Kanava nuoriso ry: Rikollisuus ei ole vaihtoehto
- Suomen Somaliland kehitys ja integraatio ry: Irti jengiväkivallasta

2010

- Hakunilan kansainvälinen yhdistys ry: Lähiöväkivaltaa vastaan
- Kanava nuoriso ry: Rikollisuus ei ole vaihtoehto
- Monika-Naiset liitto: Vertaistukitoiminta väkivallan ennaltaehkäisyssä maahanmuuttajayhteisöissä
- Naisten Apu Espoossa ry: Luottamusta Miehen Linjalla -arviointitutkimus 2010–2012
- Nuorten muslimien foorumi: Silta-hanke

2011

- African Care Women ry: Oikeus sanoa ei
- Hakunilan kansainvälinen yhdistys ry: Lähiöväkivaltaa vastaan Vantaalla
- Monika-Naiset liitto ry: Asiakkaana väkivaltaa kokenut maahanmuuttajanainen
- Myyrmäki-Seura: Turvallinen kotilähiö
- Nuorten muslimien foorumi: Radikalisoitumisesta rationaalistumiseen
- Suomen Somaliland kehitys ja integraatio ry: Irti tyttöjen jengiväkivallasta

2013

- Hakunilan kansainvälinen yhdistys ry: Rikoksentorjuntaa selkokielellä
- Helsingin kaupunki: Tutkimus toisen polven maahanmuuttajien arjen turvattomuuskokemuksista Helsingissä
- Suomen Somaliland kehitys ja integraatio ry: Nuorten väkivaltaisen käyttäytymisen ehkäisy

2014

- Africans and African-europeans Association ry: Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäiseminen maahanmuuttajien keskuudessa Helsingissä
- Monika-Naiset liitto ry: Pilotti uusien työmenetelmien kehittämiseksi väkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten ryhmätoimintaan

2015

- Helsingin kaupunki: Olen Muslimi Olen Suomalainen
- Suomen Pakolaisapu ry: Naapurussovittelun arviointi ja valtakunnallinen markkinointimateriaali
- Suomen Somaliland kehitys- ja integraatio ry: Maahanmuuttajataustaisten nuorten väkivaltaisen käyttäytymisen-, rikosten- ja radikaaliryhmiin liittymisen -ehkäisyhanke.

2016

- Africans and African-Europeans Associationille (AFAES ry): Uussuomalaiseksi- verkostoitus- ja integroitumishanke.
- Hakunilan kansainvälinen yhdistys ry: Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten tukikeskus -hanke
- Maahanmuuttajien Päihde ja Mielenterveys ongelma ry: Parempaan tulevaisuuteen
- Suomen afrikkalaiset työttömät ry: Tullaan tutuksi

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

ISSN 1798-7067
ISBN 978-952-259-555-3 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.oikeusministerio.fi